

Investigation of Intervention Programs for Sexual Education and Protection from Sexual Abuse in the Preschool Period

Tuğçe Güzelyurt^{1,a,*}, Şeyma Atıcı^{2,b}, Betül Dilşad Ertekin^{2,c}, Sema Çelebi^{3,d}, Beyzanur Canol Çalkan^{4,e}, Berrin Akman^{2,f}

¹Vocational School of Health Services, İnönü University, Malatya, Türkiye

²Faculty of Education, Hacettepe University, Ankara, Türkiye

³Ziya Gökalp Faculty of Education, Dicle University, Diyarbakır, Türkiye

⁴Ministry of National Education, Sakarya Provincial Directorate of National Education, Sakarya, Türkiye

*Corresponding author

Review Article

History

Received: 31/10/2023

Accepted: 08/05/2024

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright © 2017 by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.

ABSTRACT

The current study examined early intervention programs published between 2017 and 2022 on sexual abuse, sexual education, and protection from sexual abuse in the preschool period or articles suitable for their content. The investigated studies were accessed from the Web of Science (WOS) database. The main reason for choosing the WOS database is that it includes high-impact value and qualified journals. The researchers used keywords such as "preschool, early child, sexual child abuse, early intervention, early intervention program, prevention program" while searching. The main reason for choosing these years was the statistical increase in child sexual abuse in recent years. The researchers selected abstracts of 494 studies accessed in WOS and 58 studies containing sexual abuse prevention content for detailed examination. Researchers thoroughly analyzed 11 studies that met inclusion criteria such as including the preschool children as sample, falling within the specified year range, and being full-text. 47 studies were excluded from the process following the exclusion criteria. As a result of the examinations, the study determined that children's body awareness improved, could speak about sex with their parents, and parents learned how to treat their children. The study recommends that follow-up studies should be carried out, these programs should be shared with families and discussed with policy-making institutions such as the Ministry of National Education, the Ministry of Health, the Ministry of Family and Social Services and Child Monitoring Centers.

Keywords: Early intervention programme, preschool, prevention, sexual abuse, systematic review.

Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim ve Cinsel İstismardan Korunmaya Yönelik Müdahale Programlarının İncelenmesi

*Sorumlu yazar

Süreç

Geliş: 31/10/2023

Kabul: 08/05/2024

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Araştırmada, 2017-2022 yılları arasında okul öncesi dönemde cinsel istismar, cinsel eğitim ve cinsel istismardan korunmaya yönelik yayımlanan erken müdahale programlarına veya içeriklerine uygun olan makaleler incelenmiştir. İncelenen araştırmaların tamamına Web of Science (WOS) veri tabanından ulaşılmıştır. WOS veri tabanının tercih edilmesindeki temel neden yüksek etki değeri ve nitelikli dergileri kapsamasıdır. "Pre-school, early child, sexual child abuse, early intervention, early intervention program, prevention program" anahtar kelimeleri ile taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu yılların seçilmesindeki temel gerekçe ise son yıllarda çocuk cinsel istismarında istatistiksel olarak artış olmasıdır. WOS'ta ulaşılan 494 çalışmanın özetleri incelenerek; cinsel istismarı önleme içeriğine sahip olan 58 çalışma ayrıntılı incelemek için belirlenmiştir. Okul öncesi çocuklarının bulunduğu örnekleme uyma, yıl aralığında bulunma, tam metin olma gibi dâhil olma kriterlerini sağlayan 11 çalışma ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. 47 çalışma ise dışlama kriterlerine göre sürecin dışında tutulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda cinsel istismarı önlemek üzere uygulanan programlarda çocukların beden farkındalığının geliştiği, ebeveynleri ile cinsellik hakkında konuşabildiği, ebeveynlerin ise çocuklarına cinsellik konusunda nasıl yaklaşacağı ve davranacağını öğrendiği belirlenmiştir. Yanı sıra bu çalışmaların uzun süreli izleme çalışmalarının yapılmasına ve yaygınlaştırılarak ailelerle paylaşılmasına, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk İzlem Merkezleri gibi politika yapıcı kurumlarla birlikte ele alınmasına ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel istismar, erken müdahale programı, okul öncesi, önleme, sistematik derleme.

^a tugce.guzelyurt@inonu.edu.tr

^b <https://orcid.org/0000-0002-6577-8257>

^c seymaatici@hacettepe.edu.tr

^d <https://orcid.org/0000-0002-8045-4779>

^e betul.d.ertekin@gmail.com

^f <https://orcid.org/0000-0002-1227-6982>

^b semaclbi@gmail.com

^e <https://orcid.org/0000-0001-7446-8480>

^d beyzancanol@gmail.com

^f <https://orcid.org/0000-0002-9038-951X>

^f bakman@hacettepe.edu.tr

^f <https://orcid.org/0000-0001-5668-4382>

How to Cite: Güzelyurt, T., Atıcı, Ş., Ertekin, D. B., Çelebi, S., Canol Çalkan, B., & Akman, B. (2025). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve cinsel istismardan korunmaya yönelik müdahale programlarının incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 14(1):27-43

Giriş

Çocuk cinsel istismarı, ırk, bölge, sosyo-ekonomik durum veya eğitim fark etmeksizin dünya ülkelerinin çoğunda; çocukların sağlığını fiziksel, duygusal ve ruhsal olarak olumsuz etkileyen ciddi bir toplumsal sorundur (Luo vd., 2008; Lynas ve Hawkins, 2017). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2022) her 5 kadından ve her 13 erkekten birinin, 0-17 yaşlarında cinsel istismara uğradığını bildirmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, cinsel saldırı mağduru olarak güvenlik birimlerine getirilen çocuk sayısı 2014'te 11.095 iken 2016 yılında %33 artarak 16.877 olmuştur (TÜİK, 2021). Ancak çocukluk dönemindeki cinsel istismar vakalarının çoğunluğunun faillerinin aile ve yakın çevre olması, çocuğun tehdit edilmesi, çocuğun utanması veya suçluluk duyması gibi nedenlerle bildirimde bulunulmadığı ve bu nedenle yaygınlığının tam olarak tespit edilemediği bilinmektedir. Dolayısıyla cinsel istismara uğrayan çocuk sayısının bilinen istatistiklerden çok daha yüksek olduğu kabul edilmektedir (Goldman ve Padayachi, 2000; Keser vd., 2010).

Araştırmalar çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmanın tüm yaşam boyunca fiziksel, duygusal-davranışsal, kişilerarası ilişkiler ve cinsel sağlıkla ilgili olumsuz sonuçlara yol açtığını (Abajobir vd., 2017; Münzer vd., 2016); cinsel istismara uğrayan çocukların ileri yaşlarda depresyon, anksiyete bozukluğu, madde bağımlılığı, travma sonrası stres bozukluğu, intihar düşüncesi, uyku ve yeme bozukluklarına sahip olma riskini artırdığını ortaya koymaktadır (Crea vd., 2018; Fergusson vd., 2008; Morais vd., 2018; Van der Zalm vd., 2015).

Küçük çocukların yaşam becerilerini kazanma süreci ve ifade edici dil becerilerinin gelişimi göz önüne alındığında riskli durumları tanımlamada (ifade etmede) yaşanabilecek zorluklar nedeniyle cinsel istismar riski altında oldukları belirtilmektedir (Apaydın-Cırık vd., 2020; Manheim vd., 2019). Bu nedenle çocukların cinsel istismardan korunmalarına bu konuda yardım ve destek aramalarına destek olacak becerileri öğreten ve farkındalık yaratan cinsel istismarı önleme programları hayati önem taşımaktadır (Crea vd., 2018). Bu önleme stratejileri ne kadar erken gerçekleşirse, o kadar fazla fayda sağlayabilir (WHO, 2022). Çocuk cinsel istismarının önlenmesine yönelik birincil, ikincil ve üçüncül müdahale seviyelerinde müdahale çalışmaları bulunmaktadır. Birincil müdahale cinsel istismar durumu yaşanmadan önce müdahale etmeyi (Knack vd., 2019), ikincil müdahale sorunlu cinsel davranışlar istismara dönüşmeden riski azaltmayı (McKibbin, 2020), üçüncül müdahale ise cinsel istismar durumunun tekrarlanmasını engellemeyi gerektirmektedir (Knack vd., 2019). Bu nedenle çocukların cinsel istismardan korunmalarına, yardım ve destek aramalarına yardımcı olacak becerileri öğreten ve farkındalık yaratan cinsel istismarı önleme programları hayati önem taşımaktadır (Crea vd., 2018). Önleme stratejileri ne kadar erken gerçekleşirse, o kadar fazla fayda sağlayabilir (WHO, 2022). Çocuk cinsel istismarının önlenmesine yönelik birincil, ikincil ve üçüncül seviyelerde

müdahale çalışmaları bulunmaktadır. Birincil müdahale çalışmalarıyla cinsel istismar durumu yaşanmadan önce müdahale edilerek (Knack vd., 2019) çocukların bu alandaki sosyal-duygusal becerilerini ileri seviyeye taşıyacak adımlarla önleme ve iyileştirmeler sağlanırken (Copple ve Bredekamp, 2009; Uysal ve Akman, 2015); ikincil müdahale çalışmalarında sorunlu cinsel davranışlar istismara dönüşmeden riskin azaltılması hedeflenir (McKibbin, 2020). Üçüncül müdahale ise cinsel istismar durumunun tekrarlanmasını engellemeyi gerektirmektedir (Knack vd., 2019).

Önleme stratejilerinin birinci basamağı çocuğa okul öncesi dönemden itibaren uygun cinsel eğitim desteğinin verilmesidir (Krazier, 2002). Bu kapsamda hazırlanan önleme programlarının amacı, çocuğun bedenini tanımasını sağlamak, tehlikeli durumlara ilişkin farkındalığını artırmak, kötü niyetli yaklaşma, uygunsuz temas örneklerini belirlemek, kendini koruma becerilerini artırmak ve güvendikleri bir yetişkine bildirme konusunda onları desteklemektir (Irmak vd., 2018; Kızıltepe vd., 2021). Bu yönde yapılan araştırmalar incelendiğinde, çocukların cinsel eğitim programlarına katılmalarının cinsel istismarı önleme konusunda etkili olduğu (Citak-Tunc vd., 2018; Hazzard vd., 2019; Khoori vd., 2020; Zhang vd., 2014; Walsh vd., 2018) ve kendini koruma davranışlarını artırdığı (Fryer vd., 1987; Walsh vd., 2018) bilinmektedir. Okul öncesi dönemde cinsel istismarın önlenmesine yönelik geliştirilmiş çeşitli programlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Yaratıcı Dramaya Temellendirilmiş Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programı, Bedenimin Kahramanıyım Programı (I Am the Hero of my Body), Parents as Teachers of Safety (PaTS), Kids Learning about Safety, Child Sexual Abuse Training Program, The Safe Child Program, Kiko ve El, Vücut Güvenliği Eğitimi Programı (Body Safety Training), Dokunma Hakkında Konuşma Programı (Talking About Touching), Evet Hayır Duyguları (Feeling Yes, Feeling No), Kime Söyleyeceksin Programı (Who Do You Tell?), Beden Güvenliği Eğitimi Programı (BST-Body Safety Training Program) ve Mika (I am learning to protect myself with Mika) şeklindedir (Apaydın-Cırık, Efe ve Velipaşaoğlu, 2020; Akgül, Darak, Sisman ve Ergun, 2021; Alabay, 2020; Citak-Tunc vd., 2018; Council of Europe, 2011; Eslek, Kızıltepe, Yılmaz Irmak, Mert ve Bozkurt, 2022; Hazzard, 1993 Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Kenny, 2009; Kenny, 2010; Kenny Capri, Ryan ve Runyon, 2008; Krazier, 2002; Michailidou, 2015; Tutty, Aubry ve Velasquez, 2020; Wurtele, 2007).

Cinsel istismarı önlemeye yönelik hazırlanan eğitim programlarının taşıdığı kritik öneme rağmen, bu programların uygulanmasının önünde bazı engel ve endişelerin olduğu bilinmektedir. Bunlar; çocuğun sağlığını ve masumiyetini bozma korkusu, eğitimin nasıl verileceğinin bilinmemesi, konuya ilişkin konuşmaktan duyulan rahatsızlık hissi, çocukların kendini koruma kavramlarını anlayamayacağı, bu tür eğitimlerin çocuklarda kaygı ve dışsallaştırma gibi davranış

problemlerini artıracığı ve ilerleyen dönemlerde çocukların cinsel gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olabileceği şeklinde belirtilmektedir (Bulut, 2005; Demircioğlu ve Işık, 2019; Stone vd., 2013; Tutty, 1997). Bu endişeler çoğunlukla küçük çocukların gelişimsel olarak cinselliğe ilgisiz olduğunu savunan, bu konuda bilgilenmesinin çocuk için riskli veya tehlikeli olabileceğini öne süren kültürel veya sosyal söylemlerden kaynaklanmaktadır (Davies ve Rabinson, 2010). Ancak çocuklar, tüm dünyaya merak duydukları gibi cinselliği de merak ederler ve çeşitli sorular sorarlar. Çocukların bu sorularının yanıtı bırakılması ya da geçiştirilmesi çocuğun merakını artıracığı gibi yanıtları akranlarından ya da internet kaynaklarından almasına neden olabilmektedir (Ullman, 2015). Çocukların kontrolsüz bir ortamda yanlış bilgiler ile karşılaşması onlar için olumsuz sonuçlara neden olabileceğinden çocuğun doğru zamanda, doğru kaynaklardan bilgi edinmesi gerekmektedir. Bu yönde yapılan araştırmalar, çocuğun gelişim dönemine uygun şekilde cinselliğe yönelik bilinçlendirilmesinin çocuğun cinsel güvenliğini sağladığını göstermektedir (Katz ve Hamama, 2013; Vanderberg, 2016).

Yaşa ve gelişim düzeyine uygun verilen cinsel eğitim, çocukların özel bölgelerinin isimlerini terminolojiye uygun şekilde öğrenmesine (Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Kenny vd., 2012), kendilerini koruma becerilerinin gelişimine (Huang ve Cui, 2020; Kızıltepe vd., 2022) ve çocuğu cinsel istismara karşı korumasına (Çokar ve Ortaylı, 2003) katkı sağladığı görülmektedir. Cinsel eğitim alan çocuk hayatının sonraki dönemlerinde karşı cinsle olan ilişkilerinde daha sağlıklı ve istikrarlı olduğu belirtilmektedir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004). Hem kendi hem de karşı cinsteki bireylerin bedenlerine saygı duymayı öğrenmektedir. Doğru zamanda doğru bilgi ile karşılaşan çocukların kendilerine güveni artmakta ve sosyal ilişkilerinde daha girişken ve başarılı olmaktadır. (Çalışandemir vd., 2010). İçinde bulunduğu gelişim dönemine uygun cinsel eğitim alan çocuklar, cinsellik ve cinsel gelişimle ilgili duyduğu yanlış olguları kolaylıkla fark edebilmektedir. Öte yandan çocuğun doğru zamanda gelişimine uygun ve ihtiyacı olan eğitimi alamaması sonucunda cinsellikle ilgili bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Tuğrul ve Artan 2001). Cinsel eğitime dair bilgi eksiklikleri bu yönde problem davranışlara, toplumsal dışlanmaya ve cinsel istismar gibi bireyin hayatını kökten etkileyecek durumlara neden olabilmektedir (Yıldız ve Cavkaytar, 2017). Çocukların ileriki yaşamlarında sağlıklı cinsel davranışlar gösterebilmeleri için nitelikli cinsel eğitime ihtiyaçları vardır (Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, 2001). Ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için de cinsel eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (WHO, 2010).

Alanyazın incelendiğinde okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve istismara yönelik programların yer aldığı birçok araştırma olduğu görülmektedir (Altundağ, 2023; Akgül vd., 2021; Çeçen-Eroğul ve Kaf-Hasırcı, 2013; Hazzard vd., 1991; Hébert vd., 2001; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022;

Kızıltepe vd., 2022; Tutty vd., 2020; Ulusoy ve Akcan, 2023; Utami ve Noorratri, 2021; Vimukthi ve Karunanayake, 2022; Zhang vd., 2020). Ancak bu araştırmaların sınırlı bir kısmı okul öncesi döneme odaklanmaktadır (Altundağ, 2023; Apaydın-Cırık vd., 2019; Apaydın-Cırık, ve Karakurt, 2024; Atia vd., 2023; Fryer vd., 1987; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Kenny, 2009; Uçar-Rasmussen ve Tekinarslan, 2023; Zhang vd., 2014). Öte yandan okul öncesi dönemde çocuğa sunulan erken cinsel eğitim desteğinin çocuklar üzerinde uzun süren ve yıkıcı etkilere neden olan istismarın önlenmesi kapsamında kritik önem taşıdığı bilinmektedir. Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarını cinsel istismardan korumaya yönelik hazırlanan müdahale programlarının etkilerini inceleyen araştırmaların sistematik derlemesi yapılarak, araştırmacılara yeni bir bakış açısı sağlamak ve bu alanda yapılacak yeni çalışmalar için önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın soruları;

- 2017-2022 yılları arasında Web of Science (WOS) veri tabanında yayımlanan okul öncesi dönemdeki çocukların cinsel istismarını önleme programlarına yönelik araştırmalar nelerdir?

- Cinsel istismarı önleme programlarına yönelik araştırmaların PICO(S) bileşenlerine uygun olarak örneklemeleri, araştırma desenleri, müdahale süreçleri, karşılaştırma grupları, sonuçları ve sınırlılıkları nedir?

Yöntem

Çalışma sistematik derleme olarak tasarlanmıştır. Sistematik derleme araştırmacılar tarafından belirlenen konu ve dâhil edilme kriterlerini içeren çok sayıda çalışmanın sentezlenme sürecidir (Karaçam, 2013). Sistematik derlemelerin raporlanmasında güvenilirliği yüksek olan PRISMA (Preferred reporting items for systematic reviews and metaanalyses statement) rehber olarak kullanılmıştır (Liberati vd., 2009; The PRISMA Statement, 2022). PRISMA kontrol listesinin ise PICO (S) modeli kullanılmıştır. PICO(S) bir araştırma stratejisidir ve örneklemeleri, araştırma desenlerini, müdahale süreçlerini, karşılaştırma gruplarını ve sonuçları içermektedir (Page vd., 2021). Bu modelin bir araştırma stratejisi olarak kullanılmasının kaliteyi artırdığı vurgulanmaktadır. Araştırma, okul öncesi çocukları bağlamında yapılan ve ana hedef olarak çocuk cinsel istismarının önlenmesini hedefleyen müdahalelere odaklanmıştır. Bu bağlamda 2017-2022 yılları arasında 3-7 yaş tipik gelişim gösteren çocuklara yönelik cinsel istismardan korunma müdahalesi içeren yarı deneysel ya da randomize makalelerden tam metnine ulaşılanlar araştırma kapsamına alınmıştır. 3-7 yaş aralığından farklı yaş aralığında olan ve çocuklar dışındaki bireylerle (aile, öğretmen, sağlık çalışanı) ya da tipik gelişim göstermeyen çocuklarla yürütülen makaleler araştırma kapsamına alınmamıştır. Ayrıca derleme, sistematik analiz ve kitap incelemeleri de araştırma kapsamının dışında tutulmuştur.

Dâhil Etme ve Dışlama Kriterleri

Bu araştırma kapsamına dâhil edilen makaleler 2017-2022 yılları arasındadır. Bununla birlikte 3-7 yaş arası tipik gelişim gösteren çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme müdahalesi içeren tam metnine ulaşılan araştırma makalesidir. Tam metni incelenen 26 makale 3-7 yaş kapsamında olmaması, 5 makalenin derleme olması, 3 makalenin sistematik analiz olması, 1 makalenin konu kapsamı dışında ("positive touch" kalıbının sosyal-duygusal gelişime yönelik ele alınması) olması, 1 makalenin tipik gelişim göstermeyen çocuklara yönelik olması, 1 makalenin çocuk kitaplarını incelemesi, 3 makalenin çalışma öğretmenlere yönelik olması, 4 makalenin ebeveynlere yönelik olması, 2 makalenin sağlık çalışanlarına yönelik olması ve 1 çalışma tekrar eden çalışma olması nedeniyle dışlanmıştır. Dışlanma kriterleri sonrasında 11 makale inceleme kapsamına alınmıştır. Makale seçimi ve dışlama sürecine ilişkin bilgilere Resim 1 de yer verilmiştir.

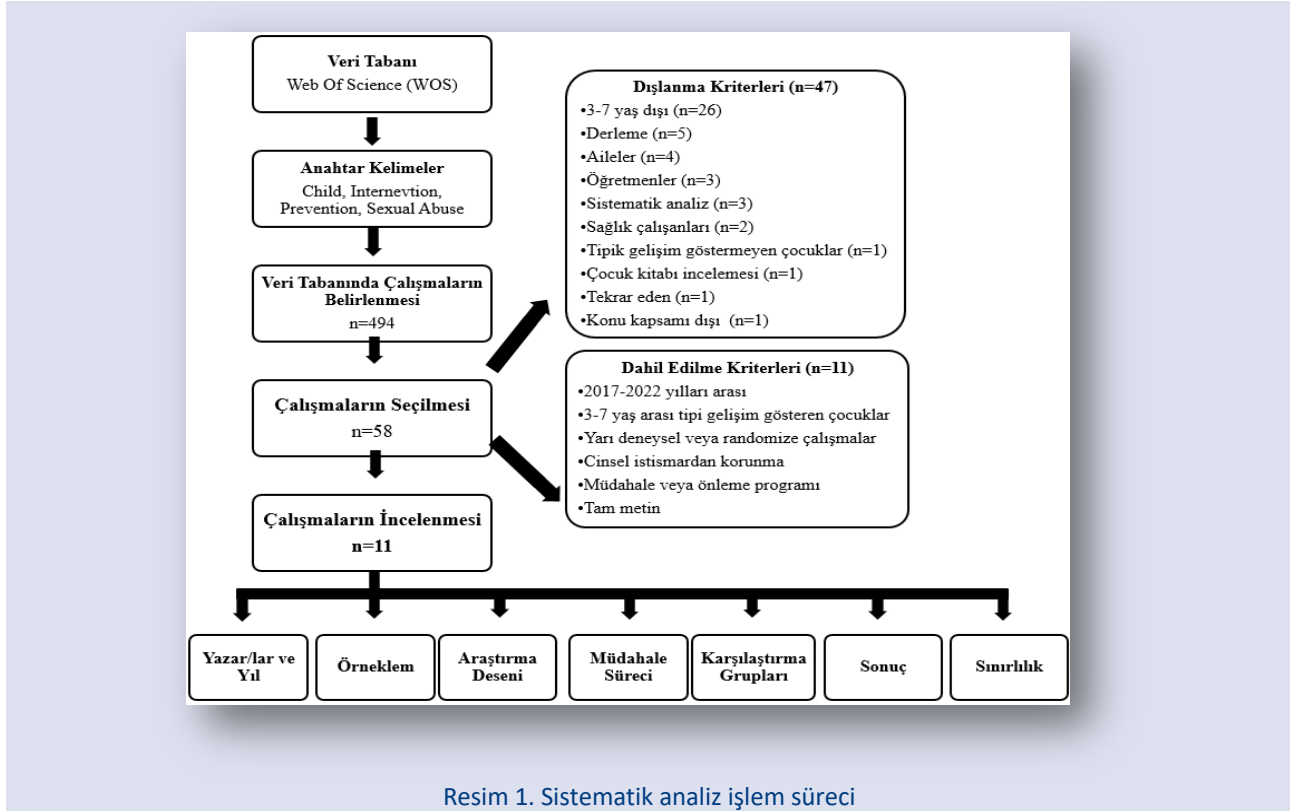
Araştırmanın İşlem Süreci

Bu çalışma kapsamına dâhil edilen makaleleri seçmek için öncelikle 2023 yılı ocak ayında anahtar kelimeler (child, intervention, prevention, sexual abuse) belirlenmiş (Çizelge 1) ve 2017-2022 yılları arasında yayınlanmış makaleler WOS

elektronik veri tabanından iki araştırmacı tarafından taranmıştır. WOS veri tabanının tercih edilmesindeki temel nedenler, yüksek etki değeri ve nitelikli dergileri kapsamıdır. Özellikle birçok veri tabanına göre nicelik ve nitelik yönünden daha fazla sağlık bilimleri, sosyal ve beşerî bilimler alanında da yayınlar sunmaktadır (Ball ve Tunger, 2006; Jacso, 2005; Karasözen vd., 2011). Türkiye İstatistik Kurumu Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri Raporunda (2021) suç mağduru çocukların mağduriyet nedenlerine göre karıştığı olay sayısı verilerinde ve UNICEF (2021) raporunda vurgulandığı gibi çocuklara yönelik istismar vakalarının yüksek orana sahip olduğu ifade edilmektedir. Son yıllarda bu konuda yaşanan artıştan dolayı 2017-2022 aralığının incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu kapsamda 2 Ocak – 24 Şubat 2023 tarihleri arasında yapılan taramada anahtar kelimeleri içeren 494 çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu makalelerin özetleri iki araştırmacı tarafında okunmuştur. Cinsel istismara yönelik erken müdahale içerikli olan 58 çalışma ayrıntılı incelemek için belirlenmiştir. Sonrasında 3-7 yaş tipik gelişim gösteren çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme müdahalesi içeren makalelerin tam metinleri iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Dâhil etme kriterlerine uymayan 47 makale dışlanarak sistematik analize 11 makale dâhil edilmiştir.

Çizelge 1. Arama terimlerinin listelenmesi

Child	Sexual abuse	Intervention	Prevention
"child" ya da "pre-school" ya da "kindergarten" ya da "early child"	"sexual abuse" ya da "sexual child abuse" ya da "child abuse"	"intervention" ya da "early intervention" ya da "early intervention program" ya da "intervention program"	"prevention" ya da "prevent" ya da "prevention program"

Resim 1. Sistematik analiz işlem süreci

Analiz Planı

İnceleme kapsamına alınan 11 makale araştırmacılar tarafından okunmuş ve makaleler PICO(S) bileşenlerine uygun olarak örneklem, araştırma desenleri, müdahale süreci, karşılaştırma grupları, sonuçlar ve sınırlılıklar yönünden incelenmiştir. İncelemeler içeriği ifade edecek şekilde tabloleştirilmiştir. Daha sonrasında iki araştırmacı tüm incelemeleri dâhil etme ve dışlama kriterlerine uygunluğu yönünden tekrar gözden geçirmiştir.

Bulgular

İncelenen 11 makalenin içerikleri PICO(S) başlıkları altında detaylandırılarak Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2. Değerlendirmeye dâhil edilen makaleler

Yazar/lar ve yıl	Örneklem	Araştırma Desenleri	Müdahale Süreci	Karşılaştırma Grupları	Sonuçlar	Sınırlılıklar
Brown, 2017	Devlete bağlı anaokulundaki çocuklardan iki aşamalı olasılıksız uygunluk ile seçilmiş dört okul bölgesindeki (N=1169) çocuktan oluşmaktadır.	Kontrol grupsuz Ön test-Son test	Gönüllü öğretmenlere, okul idarecilerine cinsel şiddete karşı Florida Konseyi tarafından bir eğitim verilmiştir (Çocuğu cinsel istismardan korumak için Safer, Smarter Kids Programı). Eğitimde çocuklarla nasıl görüşme yapılacağı ve materyallerin nasıl kullanılacağı anlatılmıştır. Sonrasında da telefon veya e-posta yoluyla öğretmen, okul danışmanları ve okul idarecilerine destek vermeye devam edilmiştir. Öğretmen uygulamasından önce her çocukla ayrı ayrı görüşülerek 11 değerlendirme sorusu sorulmuştur. Daha sonra 6 ders, 6 hafta boyunca haftalık olarak verilmiştir. Uygulamadan sonraki 30 gün içinde öğretmen çocuklarla tekrar bir araya gelmiş ve 11 değerlendirme sorusu tekrar sormuştur. Son testte Safer, Smarter Kids uygulamasına katılan her çocuğa “Bu bir güvenli sır mı yoksa güvensiz sır mı?” gibi 11 soru sorulmuş ve çocuğun yanıtlar öğretmen tarafından işaretlenmiştir.	Bu araştırmada karşılaştırma grubu seçilmemiş ve müdahale sürecinin kıyaslanabileceği bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak, karşılaştırma grubunun eksikliği gelecek çalışmalara tavsiye kısmında vurgulanmış ve ilerleyen yıllarda randomize kontrol gruplu ön test-son test çalışmalarının yapılmasının genellenebilirliği artırmada, iç ve dış geçerlilik endişelerinde etkili olacağı belirtilmiştir.	Çocukların temel önleme kavramlarına ilişkin bilgilerinde önemli bir gelişme izlenmiştir. Çocuklar güvenli olmayan sırları saklama gibi riskli davranışları ayırt edebilmiştir. Ancak “ağız” özel bir vücut bölümü olarak tanımlanamamıştır.	Uygun örneklem kullanılması, bulguların genellenmesini engellemektedir. Eğitimi verilen Safer, Smarter Kids Programının uygulanma süreci gözlemlenmemiştir. Uygulama güvenirliliğinin sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilememiştir. Bu sebeple uygulamacı yanlılığı, örnekleme alınan çocukların yanlılığı ortaya çıkabilir. Tek bir ölçme aracı kullanmak, yapılabilecek çıkarımları sınırlayabilmektedir. Örneğin, bu çalışma, ebeveyn katılımı gibi dış etkilerin öğrenme kazanımları üzerindeki etkisini değerlendirmemiştir.
Citak-Tunc vd., 2018	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı beş anaokulu basit tesadüfi örnekleme ile seçilmiş 83 okul öncesi çocuğu (deney grubu n=40 ortalama 57 aylık ve kontrol grubu n=43 ortalama 59 aylık)	Kontrol gruplu Ön test-Son test	Çocuklara yönelik resimlerle anlatımı desteklenmiş Beden Güvenliği Eğitim Programı (BST) uygulanmıştır. Program, okul öncesi çocuklara beden güvenliğini davranışsal bir yaklaşımla öğretmeyi amaçlayan 10 oturumdan oluşmaktadır. İlk beş oturum “genel güvenlik” konularını, kalan beş oturum ise “beden güvenliği” konularını kapsamaktadır. Her bir oturum 20 ile 25 dakika arasında sürmüş ve küçük gruplar (6-10 çocuk) halinde uygulanmıştır. Her iki gruba da eğitim öncesi ve sonrasında What IF’ Situations Test (WIST) uygulanmıştır. Bu uygulama "uygun dokunma" öyküsü, "uygunsuz dokunma" öyküsü ve cinselliğe yönelik tutumlarla ilgili iki kısa öykü içermektedir. Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Varyans Analizi, Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.	İki anaokulundan toplanan deney grubu verilerini karşılaştırmak için üç farklı anaokulundan karşılaştırma grupları belirlenmiştir. Ön test ve son test uygulamaları hem deney hem de kontrol grubuna uygulandıktan sonra müdahalenin gerçekleştirilmediği kontrol grubuna son testten bir hafta sonra etik ilkeler gereği BST uygulaması gerçekleştirilmiştir.	Çocukların (cinsiyet, yaş, doğum sırası) ve ebeveynlerinin demografik özellikleri (yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi) iki grup arasında karşılaştırılmış, anlamlı fark bulunamamıştır. Gruplar demografik özellikler açısından homojendir. BST programı deney grubundaki tüm çocuklar uygun dokunmayı doğru bir şekilde tanıyabilirken, kontrol grubundaki çocukların sadece bir kısmı uygun dokunmayı tanıyabilmiştir. Uygunsuz dokunma için son test puanı deney grubunda anlamlı iken kontrol grubunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Deney grubunun WIST toplam beceri puanlarının ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında dört kat artış görülmüştür. Çocukların hayır deme, tehlikeli olan kişi ya da çevreden uzaklaşma, uygunsuz durumu kime söyleyeceğini bilme/ anlatmaları artmıştır.	Çocuklar boylamsal olarak gözlemlenmediği için BST programının cinsel istismarı önlediği tartışmasız bir şekilde söylenememektedir. Ayrıca ebeveynlerin ve çocukların cinsel istismar ile ilgili geçmiş öyküleri tespit edilememiştir.

Yılmaz-Irmak, vd., 2018	52-70 ay arasındaki 175 (eğitim grubu n=102 ve kontrol grubu n=73) çocuk ve ebeveynlerinin sonuçları analiz edilmiştir.	Kontrol gruplu Ön test-Son test	Uygulama öncesinde ve sonrasında tüm çocuklara Cinsel İstismar Bilgi Formu ve Kendini Koruma Becerileri Formu uygulanmıştır. Ebeveynlere Ebeveyn Değerlendirme Formu kullanılarak anket uygulanmıştır. "Mika" adlı cinsel önleme programı uygulanmıştır. Mika, Türk okul öncesi çocuklarına yönelik cinsel istismara karşı kişisel güvenliklerini geliştirmek için 5 modülden oluşan programdır. Modüller duygusal farkındalık, vücut ve mahrem bölgeler, iyi ve kötü dokunuşlar, kişisel korunma becerileri, iyi ve kötü sınırları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu çalışmada Mika, 5 gün uygulanmıştır. Veriler için Latent Markov Model (LMM) analizi uygulanmıştır. Latent Markov analizleri, üç durumlu modelin verilere daha iyi uyum sağladığını ve bu modelin geçiş olasılıklarının eğitim grubunda önemli değişiklikler ortaya çıkardığını göstermiştir.	Araştırmanın tüm örneklemi 6 anaokulundan oluşturulmuştur. Kontrol grubunun deney grubu ile karşılaştırması planlanırken tüm katılımcılar her iki gruba da rastgele olarak atanmıştır. Kontrol grubu çocuklarına ve ailelerine herhangi bir müdahale uygulanmamıştır. Her iki gruptaki çocukların bilgi düzeyleri incelenirken kendilerini koruma davranışları incelenmemiştir. Deney grubunun yanı sıra kontrol grubundaki çocukların da duyguları hakkında ebeveynleriyle konuşma olasılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak çocukların mevcut okul öncesi eğitimine devam etmeleri, gelişimsel olarak ilerlemeleri, ön test uygulamalarında ebeveynlere uygulanan test sorularından ebeveynlerin kendileri için bir sorgulama alanı oluşturmuş olabileceği düşünülmüştür.	Analiz sonucu üç durumlu bir modele ulaşılmıştır ve eğitim grubu için anlamlı değişimler görülmüştür. Durum1 kendini korumayı bilenler, Durum2 dokunulmasını yanlış bulup yine de sır olarak saklayanlar ve Durum3 dokunulmasını ve sır olarak saklanmasını doğru bulan risk grubu olarak adlandırılmıştır. Eğitim sonrasında Durum1 grupları aynı statüde kalmıştır. Eğitim grubunda Durum2'den %70'i ve Durum3'ten %35'i Durum1'e geçerken; kontrol grubunda Durum2'den %15'i geçmiştir.	Çalışma çocukların bilgi düzeyini ve korunma becerilerini araştırırken korunma davranışlarını dâhil etmemiştir. Gerçek yaşam koşullarında çocukların korunma davranışları gözlemlenmemiştir. Çocuklara izleme çalışması yapılmamıştır.
Apaydın-Cırık vd., 2020	3-6 yaş arası 58 çocuk ve 64 ebeveyn ile yürütülmüştür.	Kontrol grupsuz Ön test-Son Test	Hazırlanan Çocuk Cinsel İstismarını Önleme Programı (CSA prevention) ile ebeveynlerin çocuklarını ve çocukların kendilerini cinsel istismardan nasıl önleyebilecekleri üzerine 4 aşamada toplamda 120 dk. süren bir günlük kurs verilmiştir. İlk aşamada, ebeveynler süreç hakkında bilgilendirilmiştir. 2. aşamada, çocuklardaki cinsel istismarların neler olduğu, risk grupları, istismarcının özellikleri, Türkiye'deki çocuk istismarcılarının tipik özellikleri ve bunların diğerlerinden ayrımı hakkında bilgi verilmiştir. 3. aşamada ebeveynlerin çocuklarına öğretebileceği genel ve kişisel güvenlik önlemlerinin neler olabileceği üzerinde durulmuştur. 4. ve son aşamada ise ebeveynlere verilen materyallerin çocuklara öğretimi esnasında karşılaşılan ihtimal olan sorunlar ve nasıl baş edebilecekleri anlatılmıştır. Programdan önce ebeveynler ve çocuklarına ön test uygulanmıştır. Ebeveynlere ebeveyn-çocuk demografik formu ve Çocuk Cinsel İstismarı Bilgi Ölçeği'nin düzenlenmiş versiyonu uygulandı. Çocuklara ise CSA ile ilgili Çocuk Bilgi Anketi uygulanmıştır. Program süresince ebeveyn eğitimleri uygulanmış, hazırlanan poster, resim ve kitapların kopyaları ebeveynlere dağıtılmıştır. Eğitimi tamamlayan ebeveynler, programdan edindikleri bilgileri çocuklarına aktarmışlardır. Ardından son test yapılmıştır. Çocuklarla son testlerde birbir görüşmeler yapılmış ve Çocuk Bilgi Anketi uygulanmıştır.	Bu çalışmada herhangi bir karşılaştırma grubu belirlenmemiştir. Gelecekteki çalışmalar, müdahaleden 1 ay önce ve deney grubuna eğitimi sağlanmasından 1 ay sonra grupları karşılaştırarak hem kontrol hem de deneysel grupları araştırmaya dâhil edebilir.	Ebeveynlerin %60,9'u (n = 39) cinsel istismar hakkında herhangi bir eğitim almıştır. Ebeveynlerin bu bilgileri elde etme şekline bakıldığında %45'inin internetten, % 35'inin ise gazete ve televizyonlardan öğrendiği belirlenmiştir. Çocukların çoğu ebeveynlerine cinsel organlar veya karşı cinsin cinsel organları üzerine sorular sormuştur. "Cinsel istismar denilebilmesi için çocukla fiziksel temas gerçekleşmiş olmalıdır" ve "Anne babanın çocuğun yanında tamamen çıplak olması cinsel istismar değildir" ifadelerinden elde edilen yanıtlar ön test ve son test arasında anlamlı farklılık göstermiştir. Eğitime katılan ebeveynlerden annelerin %100'ü (n=24), babaların ise %93,3'ü (n=14) eğitimden öğrendiklerini çocuklarına aktarmıştır. Ebeveynlerin çoğu %92,3'ü (n=36) eğitimden sonra çocuklarına özel bölgelerinin yerlerini öğrettiklerini, bununla birlikte beş ebeveyn (%13,2) bunu öğretmede sorun yaşadığını vurgulamıştır. Bu sorunlar ise penis ve vajina isimlerini söylerken utanç duymak, onların yerine başka isimler kullanmak, mahrem yerlerin isimlerini dile getirirken aile üyelerinden olumsuz tepkiler almaktır. Ebeveynlerinden eğitim aldıktan sonra çocukların en çok doğru cevabı verdiği ifade ise "Mahrem yerleriniz ağzınız, göğüsleriniz, bacaklarınız ve kalçalarımızdır" (%93) olmuştur.	Çalışma sürecinde kontrol grubunun olmaması en önemli sınırlılıklardan biridir. Gelecek çalışmalar kapsamında bu durum dikkate alınabilir. Çalışmaya katılan ebeveynlerden anne veya babanın katılma durumu ebeveynlere bırakıldığı için bu durum da sınırlılık olarak ele alınmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeyi lisans ve sosyo-ekonomik profili orta düzeyde olduğu için sonraki çalışmalarda daha düşük eğitim ve gelir grupları ile çalışılabilir. Bu durum nedeniyle ölçme sonuçları da bulguların genellenebilirliğini kısıtlamıştır. Gelecekteki çalışmalara çocukların cinsel istismarını (CSA) önleme konusundaki bilgilerinin davranışsal boyutlarını çalışmalı ve nitel bir çalışma ile daha ayrıntılı ele alınmalıdır.

Huang ve Cui, 2020	Zhejiang Eyaletinin kentsel bölgesinde dört anaokulundaki 5-6 yaş arası toplam 180 çocuk (%48,3 erkek ve %51,7) oluşturulmaktadır	Kontrol grupsuz rastgele Ön test- Son test	Çocuk Cinsel İstismarını Resimli Kitaplarla Önleme Programı (CSA-prevention picture books) her oturumda cinsel istismarı önleme veya bir bilim kitabı okunacak şekilde düzenlenmiştir. 10 çocuktan oluşan çocuklara sınıf dışında sessiz bir ortamda uygulama yapılmıştır. Müdahale dışında tüm okuma oturumlarının aynı olmasını sağlamak için okuma görevi için bir kadın hikâye anlatıcısı eğitilmiştir. Hikâye anlatıcısı, etkileşimli paylaşımlı kitap okuma stratejisi (örneğin, çocuklara hikâye ve karakterleri hakkında sorular sormak; çocukların doğru cevapları yüksek sesle sözlü olarak ifade etmesini sağlamak, cinsel gelişimi destekleyecek şekildeki davranışları modellemek ve bu yöndeki becerileri prova etmek) kullanmıştır. 32 kitaptan oluşan okul öncesi çocuğu olan Qiqi ve komşunun genç çocuğu arasındaki olayları ele almaktadır. Tüm oturumlar üç farklı durumu ele alarak okunmuştur. 1. Durum: Genç çocuk Qiqi'nin evinde oynarken ona sarılmayı talep etme, 2. Durum: Genç çocuk Qiqi'yi en sevdiği atıştırmalıklarıyla ödüllendirerek öpmeyi talep eder, 3. Durum: Qiqi ve genç çocuk bahçede saklambaç oynar, Qiqi daha fazla oynamak isteyince çocuk karşılığında kalçalarına dokunmayı talep eder. Çocukları sınıfa getiren anaokulu öğretmenlerinden kitap okuma başlamadan önce sınıftan çıkmaları istenmiştir. Okuma oturumunun hemen ardından, başka bir sınıfta, deney koşullarını bilmeyen bir görüşmeci tarafından çocuklarla bireysel olarak görüşülmüştür. Diğerleri aynı odada bir araştırma gönüllüsü ile oyun oynarken sıralarını beklemiştir. Okumayı ve görüşmeyi tamamlayan çocuklar, katılmayandan ayrılmıştır.	Araştırma sürecinde karşılaştırmaya dâhil edilebilecek bir grup belirlenmemiştir. Müdahale sürecinden tüm çocukların yararlanması amaçlanmıştır.	Cinsel istismarı önleme resimli kitabına maruz kalmayan çocukların kendini koruma becerilerinin (tanıma becerisi ve reddetme becerisi) geliştiği belirtilmiştir Çocukların olası bir istismar durumunu fark etmelerini geliştirmiştir. Resimli çocuk kitaplarının çeşitli psikolojik mekanizmalar yoluyla çocukların kendini koruma becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kitaplardaki karakter özelliği, çocukların reddetme becerisi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmasa da algılanan norm aracılığı ile dolaylı bir etkiye sahiptir. Kitaplarla yapılan uygulamalar sonucunda belirli testler uygulanmıştır. Çocukların kendini korumaya yönelik davranışları "What If Situations Test (WIST)", görüşmelerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ise iki kodlayıcı uzman değerlendirme yapmıştır (Kalpha = .94). Sonuç olarak insan ve hayvan karakterlerin çocuğu etkilemesi yönünden bir fark bulunmamıştır.	Cinsel istismar potansiyeli olan kişiden kendini uzaklaştırma, "söyleme becerisi" (yani olayda en az iki güvendiği yetişkine söyleme) gibi daha ileri düzey becerilere yer verilmemiştir. Çalışma Çin'in en gelişmiş bölgelerinden birinde yapıldığından elde edilen bulgular Çin'in diğer bölgelerine genellemektedir.
Khoori vd., 2020	Sağlık merkezine gelen hastalardan 56 okul öncesi kız çocuğu ve anneleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Kızların yaş ortalaması 6.34'tür.	Kontrol gruplu ön test-son test-izleme testi	"Personal Safety Questionnaire (PSQ)" ve "What If Situations Test (WIST)/ Farsça versiyonları (PSQ_P/WIST-P) kız çocuklarla yapılan görüşmelerde uygulanmıştır. Her görüşmenin başında vücudun özel bölgeleri öğretilmiştir. Sonra rastgele deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Sadece deney grubunun anneleri iki gün boyunca düzenlenen eğitim kurslarına katılmıştır. Kontrol grubundaki annelere 11 gün sonra son test için tekrar çağırılmıştır. Araştırmacı tarafından deney grubundaki anneler 4-8 kişilik 4 gruba ayrılmış ve 90-120 dk. eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerde çocuklardaki cinsel istismarı önleme, çocuğun kişisel güvenliğini koruma yöntemleri ve "Body Safety Training (BST)/ kitapçığının Farsça versiyonu (BST-P)" ile çocukların evde nasıl eğitilecekleri anlatılmıştır. Kitapçığın bir kopyası annelere verilerek 1 hafta günde en az 1 ders ile kızlarını eğitmeleri istenmiştir. Araştırmacı 1 haftalık sürecin 2. ve 5. gününde eğitimi izlemek ve soruları yanıtlamak için annelerle iletişime geçmiştir. Anneler çocuklarına uyguladığı eğitimi tamamlandıktan iki gün sonra çocuklara PSQ-P ve WIST-P uygulanmıştır.	Kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Anneleri tarafından öğretilen deney grubu çocukları, kontrollere kıyasla cinsel istismar hakkındaki bilgilerde önemli artışlar ve daha yüksek düzeyde kişisel güvenlik becerileri göstermiştir. Son testten bir ay sonra ise her iki gruba da aynı testler aracılığıyla izleme testleri uygulanmıştır. İzleme sonrası kontrol grubundaki annelere de BST-P verilmiş ancak sonrasında takip edilmemiştir.	Karşılaşılan düşük ön test puanları bu örnekte yer alan okul öncesi çocuklarının cinsel eğitim ve cinsel istismar üzerine kişisel korunma bilgisinin, becerilerinin eksik olduğunu ortaya çıkarmıştır. Anneleri tarafından eğitilen kız çocuklarda kontrol grubuna göre son test uygulamasında cinsel istismarla ilgili bilgilerinde artış, daha yüksek düzeyde kişisel korunma becerileri gösterdikleri ve bu kazanımlarını izleme çalışması sonuçlarında korudukları görülmüştür. Böylece, bu çalışma ile kız çocukları anneleri tarafından çocuk cinsel istismarını önleme üzerine eğitim alabilecekleri ve bu eğitimlerin de etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.	Küçük çocuklar için evde eğitimin desteklenmesi ve ebeveyn katılımını artırmak için televizyonda veya halka açık yerlerde periyodik olarak yuvarlak masa tartışmaları yapılabilir. Bu tartışmalar, ebeveynlere benzer ilgi alanlarına sahip diğer ebeveynlerle tanışma fırsatı sağlayabilir ve ayrıca onlara fikir alışverişinde bulunmaları ve diğer ebeveynlerden stratejiler öğrenmeleri için güvenli bir yer sağlayabilir.

Citak-Tunc vd., 2021	92 ebeveyn ve onların 3 ila 6 yaşındaki okul öncesi çocuklarından oluşmaktadır.	Kesitsel	İlk aşamada WIST uygulanmıştır. Çocukların verileri boş bir odada herhangi bir uyaran olmaksızın araştırmacılar tarafından yüz yüze toplanmıştır. Her çocukla WIST uygulama süreci 10 dakika sürmüştür. Sınıf öğretmeni odada gözlemci olarak bulunmuştur. Çocuklara WIST uygulamasından sonra çalışmanın ikinci adımı, ebeveynlerden cinsel istismarı önlem ve vücut güvenliği eğitimi müdahaleleri hakkında veri toplanmıştır. Anne ve babaların vücut güvenliği eğitimine yönelik müdahale kapsamında WIST'in alt boyutları ele alınmıştır. Özel bölgelerden bahsetmek, bu bölgelere kimin dokunabileceği ve dokunmaması gerektiği hakkında konuşmak, uygunsuz özel bölgeye dokunulduğunda ne yapılması gerektiği ve kime söylenmesi gerektiği hakkında bilgi edinmek gibi başlıklar hakkında eğitim uygulanmıştır.	Kesitsel bir desende gerçekleştirilen bu araştırma sürecine yönelik karşılaştırılmanın yapıldığı herhangi bir grup bulunmamaktadır.	Araştırmanın bulguları 3 kategori altında incelenmiştir. Birincisi, ebeveynlerin çocukların cinsel istismarı (CSA) hakkındaki bilgileri, ikincisi, ebeveynlerin vücut güvenliği eğitimi konusundaki bilgi ve müdahaleleri ve üçüncüsü, ebeveyn-çocuk iletişiminin çocuğa kendini koruma becerilerinin kazandırılması üzerindeki etkisidir. BST ile ilgili ebeveyn-çocuk iletişiminin etkisi araştırılmıştır. Ebeveynlerin BST ile ilgili bilgi ve müdahalelerinin çocuklarda beceri edinimi üzerindeki etkisi WIST ile değerlendirilmiştir. Ebeveynler yüksek cinsel istismar bilgisine sahiptir, ancak BST ve müdahaleleri hakkında sınırlı bilgiye sahiptir. Ebeveynler çocuklarıyla konuşarak yaptıkları BST'de iki beceriyi (yapma, bildirme) öğretmede etkili olmuşlardır. Ebeveynler uygun ve uygunsuz dokunma- ve söyleme becerisini ve sır olarak saklama tutumlarını öğretmede etkilidir.	Gönüllü ebeveynler ve çocuklarla yürütülmüştür. Toplumsal bir tabu olan bu hassas konuda, nispeten yüksek eğitim ve farkındalık düzeyine sahip bir grup olduğu varsayılmaktadır. Araştırmada ebeveynlerin öğrenme çıktıları değerlendirilmemiştir. Araştırma, çocukların öğrenme çıktılarıyla sınırlıdır. Araştırma, cinsel istismarı önlemek için spesifik BST ile sınırlıdır. Araştırmada eğitimcilerden BST eğitimi alan çocukların durumu değerlendirilmemiştir. Çalışmada anne-babaların verdiği eğitimin süresi ve BST'nin kullandığı yöntem ve materyal değerlendirilmemiştir.
Citak-Tunc ve Yavas, 2022	3-6 yaş arası toplam 72 okul öncesi çocuğu (deney:40 ve kontrol: 32) oluşturulmaktadır	Kontrol gruplu ön test-Son test	Çalışmada BST Programı (7 oturumdan oluşmaktadır. Her bir oturum 25–30 dakikadır ve eğitmen tarafından 10 kişilik gruplara verilmiştir) ve yaratıcı drama (7 oturum için 7 yaratıcı drama etkinliği) geliştirilmiştir. Etkinlikler bir önceki oturum etkinliğinin amacına uygun olarak tasarlanmıştır. Her oturum 10 dk. geçmeyecek şekilde uygulanmıştır. Etkinliği, yaratıcı drama lideri ve okul psikolojik danışmanı uygulamıştır. Araştırma çalışmasına ilişkin veriler "Sosyodemografik Veri Formu" ve "What IF Situations Test (WIST)" ile toplanmıştır. Araştırma çalışması dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk aşaması hem deney hem de kontrol grubundaki çocuklara WIST ön testinin 10 dk. süreyle uygulanmasıdır. 2. aşamada, öğleden sonra deney ve kontrol grubu için BST uygulanmıştır. Deney grubu ile yaratıcı drama etkinlikleri gerçekleştirilmiş ve ardından BST Programı oturumu gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubuna sadece BST oturumu atanmıştır. Eğitim sonrasında tüm gruplara son test WIST ve 4. aşamada, deney grubuna eğitimden 4 hafta sonra WIST izleme testi uygulanmıştır.	Toplamda 7 grubun bulunduğu araştırmada 4 grup deney 3 grup ise karşılaştırmaların yapılabilmesi açısından kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Müdahale sürecinde deney ve kontrol grubu için BST program oturumu yapılmış ancak kontrol grubu için yaratıcı drama uygulanmıştır. Böylece yaratıcı dramanın müdahale sürecindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır.	BST Programı yaratıcı drama yöntemleriyle birlikte sunulduğunda, BST Programı alan okul öncesi çocukların kişisel güvenlik becerilerinin zaman içinde artacağı belirtilmiştir. Bulgular, BST Programının eğitim materyalleri (resimli çocuk kitabı) ile uygulanmasının, cinsel istismarı önleme bilgisini (uygun dokunma, söyleme, yapma, anlatma ve bildirme) arttırmada etkili olduğunu, cinsel istismardan korunmanın kazanılmasını ve kişisel güvenlik becerilerinin kazanılmasını desteklediğini göstermiştir. Ayrıca bulgular, programın deneyimli bir eğitmen tarafından verilmesinin de etkili olabileceğini göstermiştir.	Örneklemin küçük olması ve çoğu eğitimcinin bu konuda donanımlı olmaması nedeniyle araştırma sonuçlarının genellenemeyeceği belirtilmiştir. Drama eğitimi yaratıcı drama lideri ve lisanslı BST uygulayıcısı olan bir okul psikolojik danışmanı tarafından uygulanmıştır. Eğitmenle ilgili bulunan sonuçlar tüm eğitimcilere ve programın sonuçları tüm cinsel istismarı önleme programlarına genellenememiştir.
Eselek vd., 2022	İki anaokulundaki 50-81 ay aralığında rastgele seçilmiş 81 okul öncesi çocuğu (Müdahale:43, Kontrol:38), ebeveynleri ve öğretmenlerinden oluşturulmaktadır	Kontrol gruplu Ön test-Son test	" Mika ile kendimi korumayı öğreniyorum " Programı, Türk okul öncesi çocuklarına yönelik cinsel istismara karşı kişisel güvenliklerini geliştirmek için 5 modülden oluşan programdır. Modüller duygusal farkındalık, vücut ve mahrem bölgeler, iyi ve kötü dokunuşlar, kişisel korunma becerileri, iyi ve kötü sınırları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Öğretmenler programı haftada üç oturum olmak üzere beş hafta boyunca sınıflarında uygulamışlardır Çocuklar için verilerin elde edilmesinde WIST testi kullanılırken, ebeveynlerin verileri için ise " <i>Demografik bilgi formu</i> " ve " <i>Düzenlenmiş okul öncesi anksiyete ölçeği (PARS)</i> " kullanılmıştır.	Örnekleme dâhil olana çocuklar müdahale ve kontrol grubuna rastgele olarak atanmıştır. Her iki gruba da ön ve son test uygulanmıştır. Ancak kontrol grubu araştırma kapsamında herhangi bir eğitime katılmamıştır. Buna göre, kontrol grubundaki çocuklar, müdahale grubundakilere göre önemli ölçüde daha yüksek anksiyete-yoksunluk puanlarına sahiptir.	Çocukların kendini koruma becerilerini önemli ölçüde geliştirmiştir. Program ayrıca çocukların uygunsuz dokunmayı fark etmelerini ve söyleme, bildirme, anlatma becerileri ile What IF Situations Test (WIST) becerileri geliştirmiştir. Müdahale grubu, alan yazındaki geçmiş bulgularla tutarlı olarak, ön testten son teste kadar kişisel güvenlik ve uygunsuz dokunmanın farkına varma konusunda bilgi geliştirmiştir. Çocuklar neden kötü sır saklamamaları gerektiğini ve cinsel istismarın neden asla onların suçu olmadığını öğrenmişlerdir.	Örneklemin küçük olması, tek bir ilde iki okuldan seçilmiş olması, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı yoluyla toplanan veriler üzerinde parametrik olmayan analizler kullanılması ve covid-19 kısıtlamaları nedeniyle altı aylık takip ölçümlerinin toplanamaması sınırlılık olarak kabul edilmektedir.

Kemer & İşler-Dalgıç, 2022	19 anaokulu içerisinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile kontrol ve deney grubu olmak üzere iki farklı anaokulu seçilmiştir. Deney grubunda 44 çocuk ve kontrol grubunda 43 çocuk olmak üzere toplamda 5-6 yaş arası 87 çocuk ile çalışılmıştır.	Kontrol gruplu ön test-son test	Deney grubundaki çocuklara “My Body is Special” Training Program (MBS-TP)/ “Bedenim Özeldir” Eğitim Programı (MBS-TP) uygulanmadan ortak bir dil oluşturmak amacıyla tüm örnekleme, tek oturumda 40 dk. süren “Çocuklarda Vücut Güvenliği ve Koruma Becerileri” ile ilgili eğitim verilmiştir. Eğitimden sonra ebeveynlere de “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Korunma Becerilerini Öğretmek: Ebeveyn Eğitim Rehberi” verilmiştir. Hazırlanan bu kılavuz ile MBS-TP konuları birbiri ile ilgilidir ve ebeveynlerin çocukları ile olan iletişimini artırmak, cinsel istismara karşı bilgilendirmek, vücut güvenliği hakkında konuşurken nelere dikkat edileceğini içermektedir. Ön testlerden sonra deney grubundaki çocuklar, dört gruba ayrılmış ve MBS-TP uygulanmıştır. Toplamda iki sınıf 4 gruba ayrılarak okulun spor salonundaki sekiz drama atölyesinde uygulamalar yapılmıştır. Program 8 yaratıcı drama oturumu, her oturum 40 dk. sürecek şekilde 3 haftalık periyotta planlanmıştır. Tüm oturumlar ısınma, canlandırma/rol yapma ve değerlendirme olmak üzere üç ana aşamadan oluşmaktadır. Bedeni koruma ve mahrem yerler ile ilgili hikâyeler, materyaller kullanılmış, oyunlar tasarlanmıştır.	Araştırma sürecinde müdahale grubu “Anaokulu-1”, kontrol grubu ise “Anaokulu-2” olarak belirlenmiştir. Müdahale süresince kontrol grubu ve ebeveynlerine uygulama yapılmamıştır. Uygulamadan 1 ay sonra “Body Recognition and Body Safety Information Form (BR-BSIF)/Bedeni Tanıma ve Beden Güvenliği Bilgi Formu (BR-BSIF)” ile her iki gruptan son test verileri alınmıştır. Sonrasında kontrol grubu çocuklarına MBS-TP uygulanmıştır. Ardından her iki gruptaki çocuklara küçük bir hediye (çizim pedi ve boya kalemi) verilmiştir. Kontrol grubundaki ebeveynlere “Çocuklarda Beden Güvenliği ve Koruma Becerileri Öğretimi: Ebeveyn Eğitimi Rehberi” verilmiştir.	Çocukların BR-BSIF ilk kısmındaki beden tanıma bilgisi resmine verdikleri cevaplar müdahale ve kontrol grubundaki kız çocuklar, ön testte vajina yerine kutu, nonoş, mamuk gibi argo kelimeler kullanmıştır. Erkekler ise skrotuma (testis) ilişkin hiçbir terminoloji kullanmamışlardır. Müdahaleden sonra son testte deney grubundaki çocukların özel bölgelerini tanıma becerilerinde anlamlı düzeyde artış belirlenmiştir. Formun 2. bölümünde uygun/uygunsuz dokunmayı eşleştirme resimlerine ilişkin sorularda deney ve kontrol grubu çocuklarının bilgisi yüksek olduğu için son testte anlamlı bir fark görülmemiştir. Formun 3. bölümünde dört farklı hikâyeye ilişkin bedenlerini koruma becerileri (söyle, yap, anlat ve bildirme) “doğruyu bilme, yanlış bilme ve bilmeme” şeklinde gruplandırılmıştır. Deney grubundaki çocukların bedenlerini koruma becerileri daha yüksektir. Ön testte deney ve kontrol grubundaki çocukların en güvendikleri kişiler ebeveynleri iken son testte, deney grubundaki çocuklar sırası ile en fazla kolluk kuvvetlerine sonra annesi, babası, öğretmenine; kontrol grubundaki çocuklar annesi, öğretmeni, kolluk kuvvetlerine güvenmeye başlamıştır. Yaratıcı drama yöntemi ile geliştirilen (MBS-TP)’nin Türk çocuklarında etkili olduğunu vurgulamıştır.	Çocukların kişisel güvenliklerine yönelik bilgi ve becerilerinde artış tespit edilmiştir. Ancak program çıktıları uzun süreli olarak incelenmediği için cinsel istismarı önleme üzerinde kesin bir etkisinin var olduğu söylenemez ve daha uzun soluklu çalışmaların yapılması önerilmektedir. Örneklemin büyüklüğü ve kültürel farklılığı ise bir diğer sınırlılıktır. Ayrıca, program ile çocuklara eğitim verildiği için bu eğitimin kalıcılığının sağlanması ebeveynlerin de çabalarına bağlıdır. Bu çabaların düzeyini ölçmek amacıyla ebeveynlere bir test uygulaması yapılmamıştır. Bu programın kalıcılığının sağlanması için okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmesinin sağlanması, ebeveynlerle birlikte öğretmenler, okul personelleri, doktor ve hemşirelere de eğitim verilmelidir. Programın etkililiği için rastgele kontrollü çalışmalar da yapılabilir.
Kızıltepe vd., 2022	Rastgele seçilmiş 46 ile 71 ay arasında 290 çocuk, (deney=137 ve kontrol=153) ebeveynleri ve onların öğretmeninden oluşmaktadır.	Kontrol gruplu rastgele ön test-Son test	“Mika ile kendimi korumayı öğreniyorum” Programı , Türk okul öncesi çocuklarına yönelik cinsel istismara karşı kişisel güvenliklerini geliştirmek için 5 modülden oluşan programdır. Modüller duygusal farkındalık, vücut ve mahrem bölgeler, iyi ve kötü dokunuşlar, kişisel korunma becerileri, iyi ve kötü sınırları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır ve 5 hafta (her hafta 3 oturum) uygulanmıştır. CSA Bilgi Formu, Kendini Koruma Beceri Formu, Ebeveyn, değerlendirme formu, öğretmen değerlendirme formu ile bilgi toplanmıştır. Program için Markov analizi yapılmıştır. Mika” programının uzun vadeli etkilerini test etmek için, program tamamlandıktan iki ay sonra katılımcıların bilgi düzeylerini ve kendini koruma becerilerini de değerlendirilmiştir.	Program uygulaması deney grubuna yapıldıktan sonra son test aşaması uygulanmış ve kontrol grubuna da program eğitimi verilmiştir. Bu çalışmada, müdahale grubundaki çocuklar için bilgi ve beceri düzeyi, kontrol grubundakilere göre artmış, ancak cinsel istismarı engelleyip engellemediğine dair her iki gruba dair bil bilgi bulunmamaktadır.	3 grup belirlenmiştir. 1-kendini koruyan, 2-riskli sır saklayanlar ve 3-risk grubu. Müdahalenin ardından, risk altındaki iki grubun (2 ve 3) üyelerinin, müdahaleyi almayan katılımcılara göre kendini koruyan gruba (1) geçme olasılığı daha yüksektir. Müdahale grubundaki katılımcıların kendini koruma becerilerindeki artış, ön testten son teste kontrol grubundaki katılımcılara göre daha fazladır. İki aylık takip analizi, bilgi ve becerilerdeki kazanımın korunduğunu göstermiştir. Programı okul öncesi öğretmenleri verdiğinde etkili olabileceği belirtilmiştir.	Programın cinsel istismarı önleyip önlemediğine dair bir kanıt yoktur. Kontrol grubuna son test sonrasında önleme programı uygulandığı için bu grubun izleme değerlendirilmesi bulunmamaktadır. Deney grubu çocuklarına izleme testi 2 sonra ardına uygulanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmalara Genel Bir Bakış

Belirlenen kriterler kapsamında incelenen 11 makalenin genel özetinde; çalışmanın yapıldığı ülke veya şehir, yöntem ve örneklem detaylarına yer verilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, İran ve Çin’de birer çalışma, Türkiye’de ise sekiz çalışmaya ulaşılmıştır. Türkiye’de araştırmacılar cinsel istismarı önleme ve mevcut durumu ortaya koyma adına son yıllarda daha da detaylı çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların, Türkiye örneğinde daha fazla araştırmacının örnekleme dahil edilmesine katkı sağladığı düşünülebilir. Örneğin; Büber ve diğerlerinin (2023) çocuk izlem merkezlerinde 5 yıllık vaka deneyimleri dikkat çekici veriler ortaya koymaktadır. Eylül 2017–Haziran 2022 tarihleri arasında cinsel istismar mağduru 1147 çocuk sürece dahil edilmiş ve bu çocukların 3 ila 18 yaş arasında olduğu belirlenmiştir. Ayrıca vakaların %80’e yakını kız çocuğu ve şüphelilerin çoğunluğunun (%58,1) tanıdık arkadaş gibi yakın çevreden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bulgulara Kahraman Yüce ve diğerlerinin (2024) yaptığı araştırmada da rastlanmaktadır. 2010-2018 yılları arasında il adliyesine ulaşan çocuk istismar vakalarının yer aldığı 202 dava dosyası incelenmiş ve mağdurların büyük kısmının 13-17 yaş aralığında, kız çocuklarından oluştuğu belirlenmiştir. Failler ise yine benzer olarak mağdurun yakın çevresinde yer almaktadır. Bunların ötesinde incelenen araştırmalarda kontrol grupsuz ön test-son test (2), kontrol gruplu ön test-son test (5), kontrol grupsuz rastgele ön test-son test (1), kontrol gruplu rastgele ön test-son test (1), kontrol gruplu ön test-son test-izleme testi (1), kesitsel (1) araştırma modeli olmak üzere tamamında nicel metodoloji kullanılmıştır. Bunların içinde ise kontrol gruplu ön test-son test düzeninde planlanan beş çalışma çoğunluktadır. Bu açıdan bakıldığında incelenen araştırmaların tamamının nicel yöntem ile yapıldığı görülmektedir. Toplumsal açıdan zorlayıcı olan bir konuya yönelik verilen eğitimlerin; özellikle çocuklarla yakın etkileşim halinde olan ebeveyn ve öğretmenler tarafından nasıl deneyimlendiğini incelemek, gözlem ve görüşmeler yapmak, algı ve tutumları belirlemek ilgili alanyazına farklı bir bakış açısı kazandırabilir. Müdahale çalışmalarına dâhil olan katılımcı deneyimlerinin derinlemesine incelendiği araştırmalar, nicel yöntem ile gözlemlenemeyen zorluk, fırsat ve ihtiyaçların ortaya çıkmasını sağlayarak sonraki araştırmalar için yol gösterici olabilir.

Çalışma başlığında, özetinde, anahtar kelimelerinde veya örneğinde okul öncesi dönemdeki çocukları kapsadığına dair ifadelerin yer verildiği çalışmalar dâhil edilmiştir. Bazı araştırmalarda çocuğun ebeveynlerinden her ikisi veya sadece anneleri, okul öncesi öğretmenleri, okul danışmanları, müdürler ve bölge yöneticileri de eşlik etmiştir (Apaydın-Cırık vd., 2020; Brown, 2017; Citak-Tunc vd., 2021; Eslek vd., 2022; Khoori vd., 2020; Kızıltepe vd., 2022; Yılmaz-İrmak vd., 2018). Görüldüğü gibi birçok çalışmada çocuklarla birlikte çocuğun daha yakın iletişim kurduğu ikinci bir destekçi olarak ebeveyni, öğretmeni gibi katılımcılar da sürece dâhil edilmiş, kapsamlı ve bütünsel bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Sadece çocuklarla yapılan

çalışmalarda da çocuğun beden güvenliği, cinsel eğitimi, cinsel istismardan korunma yöntemleri üzerinde durulmuştur.

Örnekleme yer alan çocukların yaş aralığı 3-7 yaş olarak değişiklik göstermektedir. Örneklem büyüklüğüne bakıldığında bir çalışma büyük ölçekli (1000’den fazla katılımcı) (Brown, 2017), geri kalan on çalışma ise görece daha küçük ölçeklidir. ABD’de yürütülen araştırmada büyük bir örneklem ve farklı paydaşlarla çalışıldığı görülürken, Türkiye ve İran’da yürütülen araştırmalarda oldukça küçük örneklem ile çalışılmıştır. Bunun nedeni olarak cinsel eğitim ve cinsellik konularının ele alınış şekillerinin toplumdan topluma ve kültürel tabulara göre değişiklik gösterebileceği düşünülebilir. Bununla birlikte Brown (2017) tarafından yapılan araştırmada Lauren’s Kids isimli bir web destekli eğitim programı kullanılmaktadır. Okul yöneticileri, öğretmenler ve ebeveynlerin gönüllü katılımıyla web destekli materyaller sunulmasının araştırma örneklemini genişletmek için fırsat yarattığı düşünülmektedir. İncelenen diğer araştırmalarda müdahale programları yüz yüze uygulanmıştır. Bu durumun programı uygulayacak eğitimci sayısının az olması nedeniyle daha sınırlı bir katılımcı grubuna ulaşma, ortak zaman belirleme ve maliyet açısından sınırlayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Kapsama dâhil edilen dört çalışma için çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından fon desteği sağlandığı bildirilmiş (Brown, 2017; Citak-Tunc vd., 2018; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Kızıltepe vd., 2022), geri kalan çalışmalarda buna dair bir açıklamaya rastlanmamıştır. Araştırmalara fon desteğinin verilmesi kullanılan materyallerin kalitesini, uygulama sürecindeki fiziksel ortamı, araştırmacı ve katılımcı sayısının sağlanmasını artırabileceği için önemli bir etken olarak görülebilir.

Müdahale Programlarının İncelenmesi

İncelenen çalışmalarda çeşitli müdahale programlarının uygulandığı görülmüştür. Kitapçıklar, yaratıcı drama, resimli çocuk kitapları, oyuncaklar, kurslar, web tabanlı etkileşimler ve telefonla iletişim kurma gibi yöntemlerle de araştırmalara destekler verilmiştir. “Body Safety Training (BST) Program”, “I am learning to protect myself with Mika Program”, “My Body is Special Training Program (MBS-TP)” araştırmalar kapsamında müdahale süreçlerinde kullanılmıştır. Programların Türkçe ve Farsça gibi farklı dillere çevrilmiş versiyonlarının uygulandığı çalışmalar mevcuttur. Sıklıkla “Body Safety Training (BST) Program” kullanılmış ve kitapçığından yararlanılmıştır (Citak-Tunc vd., 2018; Citak-Tunc vd., 2021; Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Khoori vd., 2020). Russell vd. (2020), gelişmekte olan ülkelerin batıda geliştirilmiş müdahale programlarının kullanmasının avantajlarının ve dezavantajlarının olabileceğini belirtmiştir. Olumlu çıktılar elde edilmiş programların uygulanması avantaj olarak değerlendirilirken, bazı çalışmalarda az katılımcılı örneklemle çalışılması, programların maliyetlerine yönelik yapılan çalışmaların sınırlılığı ve uygulamaların belirli ülkelerde yapılmış olması programların genellenebilirliği olumsuz etkilemesi açısından dezavantaj olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda başta çocuklar olmak

üzere programlara ebeveynlerin ve çocuklarla çalışan uzmanların dâhil edilmesinde ve programların etkililiğinin artırılmasında ülkelerin kendi kültürleri ve ihtiyaçları doğrultusunda cinsel istismara yönelik müdahale programları geliştirmeleri önerilebilir.

İncelenen araştırmaların tamamında birincil müdahale programlarının amacını ele alan “önleme” basamağı üzerinde daha çok durulmuştur. Programlarda çocukların cinsel istismardan korunmasına yönelik tedbirler, bedenini koruma ve tanıma, uygun ve uygunsuz dokunmayı ayırt edebilme, iyi ve kötü sınırlar, özel bölgeyi tanıma, ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimini artırma konuları önleme uygulamaları ile gerçekleştirilmiştir. Bu noktada “özel bölgeleri tanıma” ile ilgili mevcutta uygulama sürecinde olan Okul Öncesi Eğitim Programı – Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli MEB (2024) “hareket ve sağlık alan becerileri” içerisinde daha kapsamlı açıklamalar yer almaktadır. “Kişisel ve genel alanın farkında olarak hareket edebilme” öğrenme çıktısı içerisinde yer alan “kişisel alanın müdahale durumlarından kendini sakınır” ve “özel bölge ve iyi-kötü dokunuşları ayırt eder” alt öğrenme çıktıları süreci daha anlaşılır kılmaktadır. Çocuklarda kişisel alan bilincinin geliştirilmesi, istenmeyen kişilerden uzaklaşarak güvenli alanlara geçmesi, çocukların vücudunda özel bölgelerin olduğunu öğrenmesi ve bölgeleri ihtiyaç giderme durumunda anne-baba, muayene esnasında yine anne-baba eşliğinde doktorun görebileceği, onun haricinde kimsenin göremeyeceği, dokunamayacağı bilincinin oluşturulması hedeflenmektedir. Özel bölgeye dokunma teşebbüsüne karşı çılgılık atma, bölgeden uzaklaşma ve yetişkinlerden yardım isteme süreçlerinin öğretmenler tarafından okul rehberlik servisi ile iş birliği içerisinde ele alınması gerekmektedir.

Araştırmaların Karşılaştırma Gruplarının ve Sonuçlarının İncelenmesi

Çalışmalarda ebeveynlere eğitim verildiği durumlarda çocuğun cinsel istismardan korunma bilgisinde anlamlı farklılıklar görülmüştür (Apaydın-Cırık vd., 2020; Citak-Tunc vd., 2021; Khooi vd., 2020). Çocuk için etkili görülen yaratıcı drama (Brown, 2017; Citak-Tunc ve Yavas, 2022) ve çocuk kitaplarıyla (Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Huang ve Cui, 2020) çocuğa cinsel istismarı önleme eğitimi verilerek anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca eğitimlerin uzman kişiler tarafından verilmesinin etkili olacağı belirtilmiştir (Citak-Tunc ve Yavas, 2022).

Ebeveynlere, çocuklara müdahale uygulamalarının yapılmasının yanı sıra bu grupların karşılaştırılabileceği diğer grupların olması araştırmaların etkililiği daha net bir şekilde ortaya koymaktadır. Müdahalenin yapılmadığı bu karşılaştırma grupları yapılan uygulamanın kıyaslanması için önem arz etmektedir. Araştırmamız kapsamında incelenen çalışmalarda karşılaştırma gruplarının çoğunlukta olduğu görülmektedir (Citak-Tunc vd., 2018, Citak-Tunc & Yavas, 2022; Eslek vd., 2022; Kemer & İşler-Dalgıç, 2022; Khooi vd., Kızıltepe vd., 2022; 2020, Yılmaz-Irmak, vd., 2018). Araştırmacıların bazıları ise müdahale grubuna uygulama yaptıktan belli bir süre sonra ise etik ilkeler gereği karşılaştırma gruplarının da bu süreçten yararlanması için

müdahale uygulamalarını gerçekleştirmiştir. Bunlardan farklı olarak karşılaştırma grubuna yer vermeyen araştırmalar da mevcuttur. Ancak bu araştırmaların sınırlılık kısmında bu durumun bir eksiklik olduğu ve gelecek çalışmalarda karşılaştırma gruplarının eklenmesinin daha iyi olacağı belirtilmiştir (Apaydın-Cırık vd., 2020, Brown, 2017; Citak-Tunc vd., 2021; Huang ve Cui, 2020).

Çalışmaların sonucunda çocukların en çok kendi bedenini koruma becerisinde artış olduğu belirlenmiştir (Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Eslek vd., 2022; Huang ve Cui, 2020; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Khooi vd., 2020; Kızıltepe vd., 2022; Yılmaz-Irmak vd., 2018). Bunun yanı sıra çocukların uygunsuz dokunuşları fark ettiği çalışmaların sayısı oldukça fazladır (Citak-Tunc vd., 2018; Citak-Tunc vd., 2021; Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Eslek vd., 2022; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Yılmaz-Irmak, vd., 2018). Cinsel istismarın önlenmesine yönelik temel bir basamak olan çocukların özel bölgelerini doğru isimlendirmesine odaklanan çalışmalar da bulunmaktadır (Apaydın-Cırık vd., 2020; Brown, 2017; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022). Çocuklar özel bölgelerini doğru isimlendirirken ağız organını özel bölge olarak tanımlayamamışlardır (Brown, 2017). Çocukların istismar durumunda “hayır” deme becerisini (Citak-Tunc vd., 2018; Huang ve Cui, 2020) ve tehlikeli ortamdan/kişiden uzaklaşma becerisini (Citak-Tunc vd., 2018) kazandığı belirlenmiştir. Bu araştırmalar göstermektedir ki çocuklara verilen cinsel istismardan korunma eğitimi çocuğun kendini tanımasını ve gerekli korunma önlemlerini öğrenmesini sağlamaktadır. Bu durumun erken müdahale programlarının birincil etkisi olan önleme işlevini yerine getireceği düşünülmektedir.

Araştırmaların Sınırlılıklarının İncelenmesi

Araştırma kapsamına alınan çalışmalar incelendiğinde örneklem seçimi nedeniyle (uygun ve az sayıda katılımcı) genelleme sınırlılığı oluşmuştur (Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Eslek vd., 2022; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022). Kısa süreli uygulamaların yapılması (Kızıltepe vd., 2022) ve hem çocuğun hem de ailenin cinsel istismara maruz kalma durumlarına yönelik ön bilgilerinin göz ardı edilmesi (Citak-Tunc vd., 2018; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022) sınırlılıklar olarak sunulmuştur. Programı uygulayan kişi, bu konuda çeşitli eğitimler (drama vb.) almış bir uzman olsa da çocuklarla sürekli zaman geçiren kişilerden (öğretmen ya da bir aile üyesi vb.) biri olmaması nedeniyle araştırma sonuçları farklı uygulayıcılar için genellenememektedir (Citak-Tunc ve Yavas, 2022). Ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeyleri de çalışmaların genellenememesi bir diğer sınırlılık olarak vurgulanmıştır (Apaydın-Cırık vd., 2020; Citak-Tunc vd., 2021; Huang ve Cui, 2020). Görece daha az katılımcılı örneklem ile belli bir bölgede gerçekleştirilen çalışmalarla sınırlı sonuçlara ulaşılabilir. Programların etkisini görebilmek için çeşitli sosyoekonomik ve kültürel koşullardan çalışma gruplarının seçilmesi düşünülebilir. Program oluşturma sürecinde katılımcıların ön bilgilerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ile programın geliştirilmesi ve programın uzun süreli uygulanması etkililiği için önemli görülmektedir. Ayrıca oluşturulan programların uygulayıcılarının, küçük çocukların cinsel gelişimi üzerine

eğitimler alması veya bu eğitimleri uygulayabilecek yeterliliklere sahip olduğunun değerlendirilmesi programların “uygulayıcı genellenabilirliğini” sağlanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynlerin dâhil edildiği araştırmalar incelendiğinde sadece anneler ile çalışıldığı (Khoori vd., 2020), ya da her iki ebeveyn ile çalışılmasına rağmen anne katılımının yoğunlukta olduğu, baba katılımının daha sınırlı olduğu raporlanmıştır (Citak-Tunc vd., 2021; Kızıltepe vd., 2022). Mevcut çalışmaların bulgularında babaların sürece katılmalarının kısıtlı olması nedeniyle annelerin çocukların bakımında birincil etkiyi üstlenme durumunun değişmediğini ortaya koyabilir. Babanın çalışma durumu veya cinsel eğitim konusuna gösterdiği bakış açısı da bu durumu etkileyen faktörler arasında değerlendirilebilir. Ancak her iki ebeveynin de sürece dâhil olacağı hem ev hem de okul temelli programların yürütüleceği daha kapsamlı araştırmaların planlanması ile bu durumun ortadan kaldırılması ve düzenlenmesi çocuğun iyi oluşunu olumlu etkileyebilir.

İzleme çalışmalarına bakıldığında ise kalıcılığın belirlenmesi için bu duruma önem verildiğini ve birçok çalışmada uygulamasının yapıldığı belirlenmiştir (Citak-Tunc ve Yavas, 2022; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Khoori vd., 2020; Kızıltepe vd., 2022; Yılmaz-Irmak vd., 2018). Örneklerde yer alan araştırmaların bir tanesinde ise izleme çalışmaları planlanmıştır. Covid-19 pandemi koşullarından dolayı izleme çalışmalarının yapılamadığı durumlar yaşanmıştır (Eslek vd., 2022). Cinsel istismara yönelik müdahale çalışmalarının ortalama altı aylık periyotlarla tekrarlanması veya izleme çalışmalarının yapılması önerilmektedir (Ersoy, 2014; Ulukol, 2014). İzleme çalışmalarının becerilerin kalıcılığının belirlemesi açısından değerli olduğu söylenebilir. Bu açıdan uygulanan müdahale programlarının etkilerinin takip edildiği araştırmaların yaygınlaşması önem arz etmektedir.

Sadece bilgi düzeyine odaklanması ve davranışa yönelik sonuçlara yer verilmemesi müdahale programının etkisinin kalıcılığı yönünden sınırlılıktır (Apaydın-Cırık vd., 2020; Huang ve Cui, 2020; Kızıltepe vd., 2022; Yılmaz-Irmak vd., 2018). Bazı çalışmalarda kontrol grubuna yer verilmemesi (Apaydın-Cırık vd., 2020; Brown, 2017; Huang ve Cui, 2020) ya da kontrol grubuna da eğitim verildiği için karşılaştırma yapılamaması (Kızıltepe vd., 2022) sınırlılık kabul edilmektedir. Ayrıca ölçümün tek boyutlu araçla yapılması sonuçların geçerliği bakımından da sınırlılık oluşturmaktadır (Brown, 2017; Yılmaz-Irmak vd., 2018). Zayıf deneysel desenlerin kullanılmış olması gruplar üzerindeki değişkenin kontrolünün ve iç geçerliliğin zayıf olmasına yol açacaktır. Kontrol grubunun veya karşılaştırma yapılacak grubun olmaması elde edilen sonuçların nedenlerinden emin olmayı engelleyebilmektedir (Marczyk vd., 2005).

Bir diğer önemli durum ise cinsel eğitim programlarının okul veya ev temelli olarak ele alınmasıdır. İncelenen araştırmalarda çoğunlukla okul temelli programların (Citak-Tunc vd., 2018; Eslek vd., 2022; Huang ve Cui, 2020; Kemer ve İşler-Dalgıç, 2022; Kızıltepe vd., 2022; Yılmaz-Irmak vd., 2018) kullanıldığı tespit edilmiş olup, ev temelli

programların da (Khoori vd., 2020) uygulandığı görülmüştür. Müdahale programlarından elde edilen kazanımlarının kalıcı hale gelebilmesi için ev ve kurum temelli programların politika haline gelmesi ve yaygınlaşması gerekmektedir (Kardeş ve Akman, 2020). Ebeveyn, öğretmen ve uzman arasında kurulan etkileşim ve iş birliği hedef kazanımlara ulaşılmasında kolaylaştırıcı rol oynayabilir. Cinsel eğitime yönelik müdahale programlarının uygulanması için resmi izinlerin alınmasında zorluklar yaşanabilmektedir (McCartan vd., 2018; Teke ve Melekoğlu, 2022). Cinsel konularda konuşmanın toplumsal olarak zorlayıcı olduğu ülkelerde araştırma süresince yaşanan bu zorlukların araştırmaları çeşitli açılardan sınırlandırdığı görülmektedir.

İncelenen çalışmalardan yola çıkılarak erken dönemde gerçekleştirilen cinsel istismarı önleme ve buna yönelik farkındalık oluşturma üzerine temellendirilen müdahale programlarının hem okul öncesi çocukları hem de ebeveynleri üzerinde olumlu gelişmeler sağladığı belirlenmiştir. Özellikle çocukların cinsel organlarına yönelik doğru isimlendirme, tanıma ve bu konuda ebeveynlerine yönelttikleri sorularda yeterli cevaplara ulaşabilme durumlarının gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Erken dönemde gerçekleştirilen bu uygulamaların müdahale programlarının birincil hedefi olan önleme kısmını yerine getirdiği düşünülebilir. Araştırmalarda annelerle birlikte babalarında yer almasının çocuğun cinsel gelişiminde her iki ebeveyninden de destek almasına yardımcı olduğu görülmüştür. İzleme çalışmaları yapılan ve bu süreçte gözlemlenen çocuklarda cinsel istismardan korunmaya yönelik edinilen becerilerin korunduğu vurgulanmıştır.

Bu araştırma 2017-2022 yılları kapsamında okul öncesi çocuklarının bulunduğu örneklemi kapsayan çocuk istismarı, çocuğun cinsel gelişimi ve bunlara yönelik erken müdahale programları incelenmiştir. Kapsam dâhilinde ele alınan makalelerde nicel çalışmalar yer almaktadır. Cinsel istismar ve bundan korunmaya yönelik programların etkisinin incelendiği nitel araştırma deseninde çalışmalar yapılabilir. İlerleyen çalışmalarda daha geniş yıl aralığı seçilerek, okul öncesi çocuklarının haricinde öğretmenler, ebeveynler, hastane çalışanları gibi örneklemeler de sürece dâhil edilebilir. Kapsam dâhilinde ele alınan makalelerde nicel çalışmalar yer almaktadır. Cinsel istismar ve bundan korunmaya yönelik programların etkisinin incelendiği nitel araştırma deseninde çalışmalar yapılabilir. Bu kapsamda ebeveynler, çocuk bakıcıları, eğitimciler, çocuk sağlığı ve sosyal hizmet uzmanları, güvenlik güçleri ve risk grubundaki çocukluklar olmak üzere çeşitli paydaşlarla derinlemesine görüşmeler yapılabilir. Bu görüşmeler cinsel istismara yol açan faktörler, riskleri önlemenin önündeki bariyerler ve korunmaya yönelik etkili stratejiler hakkında derinlemesine bilgi sağlayabilir. Benzer deneyim ve geçmişe sahip grupların ortak bakış açılarını, kültürel tabu ve normları ortaya çıkarmaya yönelik odak grup görüşmeleri ile bu konudaki risk faktörleri ve koruyucu hizmetler yorumlanabilir. Araştırmacılar tarafından doküman analizi ile politika belgeleri, medya unsurları,

eğitim programları vb. analiz edebilir. Bu çalışmalar yasal düzenlemelerin güçlendirilmesi ve uygulama politikalarının iyileştirilmesine katkıda bulunabilir.

Extended Abstract

Introduction

Exposure to sexual abuse can lead to negative consequences related to physical, emotional-behavioral, interpersonal relationships, and sexual health throughout life (Abajobir et al., 2017; Münzer et al., 2016). Young children are thought to be at risk of sexual abuse because they are more vulnerable and cannot identify risky situations (Apaydın-Cırık et al., 2020). Therefore, sexual abuse intervention programs that raise awareness and teach skills to help children seek help and support to protect themselves from sexual abuse are critical (Crea et al., 2018). The sooner these intervention strategies are implemented, the more benefits they can provide (WHO, 2022). There are intervention programs at primary, secondary, and tertiary intervention levels for the prevention of child sexual abuse. The first step of prevention strategies is to provide appropriate sexual education support to children from the preschool period (Krazier, 2002). The purpose of the intervention programs prepared in this context is to enable children to recognize their bodies, increase their awareness of dangerous situations, identify examples of malicious approaches and inappropriate contact, increase their self-protection skills, and support them in reporting to an adult they trust (Irmak et al., 2018; Kızıltepe et al., 2021). Despite the critical importance of educational programs prepared for the prevention of sexual abuse, it is known that there are some obstacles and concerns in front of the implementation of these programs. However, sexual education given by age and development level protects children against sexual abuse (Çokar & Ortaylı, 2003). Research shows that there are many studies in the literature on sexual education and child sexual abuse prevention programs (Çeçen-Eroğul & Kaf-Hasırcı, 2013; Hazzard et al., 1991; Hébert et al., 2001). However, a limited part of these studies focusses on the preschool years (Fryer et al., 1987; Kenny, 2009; Zhan et al., 2013). Evidence suggests that early sexuality education support provided to children in the preschool years is critical. This study aims to provide a new perspective to researchers and to make suggestions for new studies in this field by systematically reviewing the effects of intervention programs prepared to protect preschool children from sexual abuse.

Method

Within the scope of the current study, early intervention programs on sexual abuse, sexual education, and protection from sexual abuse in the preschool period or articles published between 2017 and 2022 were examined. The investigated studies were accessed from the Web of Science (WOS) database. The main reason for choosing the WOS database is that it includes high-impact

value and qualified journals. English keywords such as "preschool, early child, sexual child abuse, early intervention, early intervention program, prevention program" were searched. The main reason for choosing these years is the statistical increase in child sexual abuse in recent years. The abstracts of 494 studies identified in the databases were read, and 58 studies with sexual abuse prevention content were separated for detailed examination. Researchers thoroughly analyzed 11 studies that meet inclusion criteria such as including preschool children as the sample, falling within the specified year range, and being full-text. 47 studies were excluded from the process following the exclusion criteria.

Results and Discussion

Studies examined were conducted using quantitative methods. Examining how the training given on a socially challenging subject is experienced by parents and teachers, especially those who interact closely with children, making observations and interviews, and determining perceptions and attitudes can bring a different perspective to the relevant literature. Therefore, it can be clearly stated that there is a need for qualitative and mixed method studies as well as quantitative methodology. It can be emphasized that there may be a need for studies planned by selecting large-scale study groups from different socioeconomic conditions. During the program creation process, measuring the preliminary information of the participants, creating a program in light of this preliminary information, and implementing the program for an extended period are considered important in revealing the effectiveness of the program. The age range of the children in the sample varies between 3-7 years. Considering the sample size, one study was large-scale (more than 1000 participants) (Brown, 2017), while the remaining ten studies were relatively smaller in scale.

The study determined that various intervention programs such as the "Body Safety Training (BST) Program", "I am Learning to protect myself with Mika Program", and "My Body is Special Training Program (MBS-TP)" were implemented in the studies examined. The research was also supported by methods such as booklets, creative drama, illustrated storybooks, toys, courses, web-based interactions, and telephone communication. Russell et al. (2020) stated that developing countries may have advantages and disadvantages of using intervention programs developed in the West. In this context, it is recommended that countries develop intervention programs for sexual abuse in line with their own cultures and needs. In the programs addressed, measures to protect children from sexual abuse, protecting and recognizing the body, distinguishing between appropriate and inappropriate touching, good and bad secrets, recognizing the private area, and increasing parents' communication with their children were carried out with prevention practices.

Analyzing the studies within the scope of the research showed significant improvements in children's knowledge about protecting themselves from sexual abuse when

their parents received training (Apaydın-Cırık et al., 2020; Citak-Tunc et al., 2021; Khoori et al., 2020). Trainers provided education on preventing sexual abuse through creative drama (Brown, 2017; Citak-Tunc & Yavas, 2022) and children's books (Citak-Tunc & Yavas, 2022; Huang & Cui, 2020), which are effective methods for children. Delivering this training by an expert proved to be more effective (Citak-Tunc & Yavas, 2022). Moreover, the studies showed that children's abilities to protect their bodies increased the most (Citak-Tunc & Yavas, 2022; Eslek et al., 2022; Huang & Cui, 2020; Kemer & İşler-Dalgıç, 2022; Khoori et al., 2020; Kızıltepe et al., 2022; Yılmaz-Irmak et al., 2018). There are also studies focusing on the correct naming of children's private parts, which is a basic step toward the prevention of sexual abuse (Citak-Tunc et al., 2018; Citak-Tunc et al., 2021; Eslek et al., 2022; Kemer & İşler-Dalgıç, 2022; Yılmaz-Irmak et al., 2018). Research shows that children gain the ability to say "no" in the event of abuse (Citak-Tunc et al., 2018; Huang & Cui, 2020) and to move away from a dangerous environment or person (Citak-Tunc et al., 2018). These studies show that sexual abuse prevention education enables children to recognize themselves and learn the necessary prevention measures.

Upon reviewing the studies within the scope of the research, limitations in generalization were observed due to the small sample size (Citak-Tunc & Yavas, 2022; Eslek et al., 2022). Another limitation is that the interventions were short-term (Kızıltepe et al., 2022), and the prior knowledge of both the child and the family regarding exposure to sexual abuse was overlooked (Citak-Tunc et al., 2018; Kemer & İşler-Dalgıç, 2022). Since the individual implementing the program is an expert with various trainings (e.g., drama) rather than a teacher or family member who spends regular time with the children, generalizing the results to different practitioners is a limitation (Citak-Tunc & Yavas, 2022). Another limitation is the inability to generalize the findings due to the high socio-economic status of the parents (Citak-Tunc et al., 2021; Huang & Cui, 2020). Studies conducted in a specific region with relatively small samples yield limited results. To assess the broader impact of the programs, selecting study groups from diverse socio-economic backgrounds may be considered. Furthermore, only mothers participated in some studies (Khoori et al., 2020), and even in cases where both parents were involved, mothers continued the training while fathers' participation was limited (Citak-Tunc et al., 2021; Kızıltepe et al., 2022). The limited involvement of fathers suggests that the traditional role of mothers as the primary caregivers may not have shifted significantly. Follow-up studies were planned in only one of the studies. Follow-up studies are valuable in terms of determining the permanence of skills. Focusing only on the level of knowledge and not including behavioral results is a limitation in terms of the permanence of the effect of the intervention programs. Another important situation is that institution-based programs are not included in the process. Many studies have emphasized this deficiency. For the gains obtained

from intervention programs to become permanent, home and institution-based programs should become policy and become widespread.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma sistematik derleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Kaynaklar

- Abajobir, A. A., Kisely, S., Maravilla, J. C., Williams, G., & Najman, J. M. (2017). Gender differences in the association between childhood sexual abuse and risky sexual behaviours: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 63, 249-260. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.023>
- Akgül, E., Darak, S., Sisman, F. N., & Ergun, A. (2021). Effect of the Nurse-Led "I Am the Hero of my Body" program on the sexual abuse knowledge of children: A quasi-experimental study. *Journal of Psychiatric Nursing*, 12(2), 156. <https://doi.org/10.14744/phd.2021.54775>
- Alabay, E. (2020). Cinsel istismar ve cinsel istismarı önleme amaçlı oluşturulmuş erken müdahale program örnekleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 32-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/58844/815860>
- Altundağ, S. (2023). "Don't Touch My Body!" Child Sexual Abuse Training Program for Future Pre-School Educators: A Single-Blind, Pre-Test/Post-Test, Randomized Controlled Trial. *Clinical Nursing Research*, 32(2), 337-348. <https://doi.org/10.1177/10547738221141369>
- *Apaydın-Cırık, V., Efe, E., & Velipaşaoğlu, S. (2020). Educating children through their parents to prevent child sexual abuse in Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, 56(3), 523-532. <https://doi.org/doi.org/10.1111/ppc.12461>
- Apaydın-Cırık, V., & Karakurt, N. (2024). The effectiveness of a child and parent-oriented modular education program on the prevention of child sexual abuse knowledge and parental views: A mixed method study. *Children and Youth Services Review*, 107546. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107546>
- Atia, N. S., Ahmed Abu El Soud, S. G., Mahmoud Khalil, H. E., & Mohamed Elsayed, E. H. (2023). Picture-based program for raising awareness of preschool children regarding self-protection from sexual harassment. *Zagazig Nursing Journal*, 19(2), 130-145. <https://doi.org/10.21608/ZNJ.2023.312252>
- Ball, R., & Tunger, D. (2006). Science Indicators revisited- Science Citation Index versus SCOPUS: A bibliometric comparison of both citation databases. *Information Services & Use*, 26 (4), 293-301. <https://doi.org/doi.org/10.3233/ISU-2006-26404>

- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- *Brown, D. M. (2017). Evaluation of safer, smarter kids: Child sexual abuse prevention curriculum for kindergartners. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 34, 213–222. <https://doi.org/10.1007/s10560-016-0458-0>
- Bulut, A. (2005). *Erken çocukluk döneminde cinsel eğitim*. M. Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Morpa Yayınları.
- Büber, Ö., Oksal, H., & Alnak, A. (2023). Çocuk izlem merkezine başvuran vakaların incelenmesi: Bir merkezin 5 yıllık deneyimi. *Adli Tıp Dergisi*, 37(1), 12-18.
- *Citak-Tunc, G., & Yavas, H. (2022). The impact of using creative drama in the delivery of Body Safety Training Programs for preschool children on preventing sexual abuse in Turkey. *Psychology in the Schools*, 59(5), 915–931. <https://doi.org/10.1002/pits.22656>
- *Citak-Tunc, G., Gorak, G., Oz Yazicioglu, N., Ak, B., Isil, O., & Vural, P. (2018) Preventing child sexual abuse: Body safety training for young children in Turkey. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(4), 347-364, <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1477001>
- *Citak-Tunc, G., Yalcintas, Sezgin, E., & Ulus, L. (2021). The effect of parent-child communication on self-protection skills at pre-schoolers: The body safety training interventions in Turkey. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 13(1), 85-95. <https://doi.org/10.9756/INT-JECSE/V13I1.211011>
- Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health and Committee on Adolescence. (2001). Sexuality education for children and adolescents. *Pediatrics*, 108(2), 498-502.
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8*. National Association for the Education of Young Children. <https://doi.org/10.1542/peds.108.2.498>
- Council of Europe (2011). Kiko and the hand. <https://www.coe.int/en/web/children/kiko-and-the-hand> adresinden 30.03.2024 tarihinde erişildi.
- Crea, T. M., Easton, S. D., Florio, J., & Barth, R. P. (2018). Externalizing behaviors among adopted children: A longitudinal comparison of preadoptive childhood sexual abuse and other forms of maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 82, 192-200. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.06.008>
- Çalışandemir, F., Bencik, S., & Artan, İ. (2010). Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 15-27. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/download/627/97>
- Çeçen-Erogul, A. R., & Kaf Hasirci, O. (2013). The effectiveness of psycho-educational school-based child sexual abuse prevention training program on Turkish elementary students. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(2), 725-729. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1017300.pdf>
- Çokar, M., & Ortaylı, N. (2003). Üreme Sağlığı. M. Çokar ve H. Nalbant (Ed.), *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel Sağlık Eğitimi* içinde (ss. 90-152). Uygun Matbaası.
- Davies, C., & Robinson, K. (2010). Hatching babies and stork deliveries: Risk and regulation in the construction of children's sexual knowledge. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11(3), 249-262. <https://doi.org/10.2304/ciec.2010.11.3.249>
- Demircioğlu, H., & Işık, E. (2019). Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik geliştirilen okul temelli programlar ve etkililikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 32-51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbdergi/issue/48418/585861>
- Ersoy, Ö. (2014). Cinsel gelişimle ilgili temel kavramlar ve okul öncesi dönemde cinsel eğitim. İ. Artan (Ed.), *Cinsel gelişim ve eğitim* içinde (ss. 10-28). Hedef Yayınları.
- *Eşlek, D. Kızıltepe, R., Irmak, T. Y., Mert, S., & Bozkurt H. R. (2022). An evaluation of the “I am learning to protect myself with Mika” program using the “What If” situations test. *Journal of Child Sexual Abuse*, 31(5), 562-576. <https://doi.org/10.1080/10538712.2022.2093810>
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 32(6), 607–619. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.12.018>
- Fryer, G., Kraizer, S., & Miyoshi, T. (1987). Measuring children's actual reduction of risk to child abuse: Use of the simulation technique. *Child Abuse & Neglect*, 11(2), 181-185. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(87\)90056-1](https://doi.org/10.1016/0145-2134(87)90056-1)
- Goldman, J. D. G., & Padayachi, U. K. (2000). Some methodological problems in estimating incidence and prevalence in child sexual abuse research. *The Journal of Sex Research*, 37, 305–314. <https://doi.org/10.1080/00224490009552052>
- Hazzard, A. (1993). Psychoeducational groups to teach children sexual abuse prevention skills. *Journal of Child and Adolescent Group Therapy*, 3, 13-23. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00973640> adresinden 30.03.2024 tarihinde erişildi.
- Hazzard, A., Webb, C., Kleemeier, C., Angert, L., & Pohl, J. (1991). Child sexual abuse prevention: Evaluation and one-year follow-up. *Child Abuse & Neglect*, 15(1-2), 123-138. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(91\)90097-W](https://doi.org/10.1016/0145-2134(91)90097-W)
- Hébert, M., Lavoie, F., Piché, C., & Poitras, M. (2001). Proximate effects of a child sexual abuse prevention program in elementary school children. *Child Abuse & Neglect*, 25(4), 505-522. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(01\)00223-X](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(01)00223-X)
- *Huang, S. R., & Cui, C. (2020). Preventing child sexual abuse using picture books: The effect of book character and message framing. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(4), 448-467. <https://doi.org/10.1080/10538712.2020.1719449>
- Jasco, P. (2005). As we may search-comparison of major features of the Web of Science, Scopus, and Google Scholar citation-based and citation-enhanced databases. *Current Science*, 89(9), 1537-1547. <http://www.jstor.org/stable/24110924>
- Kahraman Yüce, L., Çetin Can, F. G., Şermet Kaya, Ş., & YILDIZ, S. (2024) Çocuk İstismarının Dava Dosyaları Üzerinden İncelenmesi: Nevşehir İli Örneği. *Sağlık ve Toplum*, 34 (2), 22-32.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46815/587078>
- Karasözen, B., Bayram, Ö. G., & Zan, B. U. (2011). WoS ve Scopus veri tabanlarının karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(2), 238-260. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48855/622444>
- Kardeş, S., & Akman, B. (2020). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin ve kurum yöneticilerinin erken müdahale programlarına ilişkin algılarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 295-317. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.691590>
- Katz, C., & Hamama, L. (2013). Draw me everything that happened to you. exploring children's drawings of sexual

- abuse. *Children & Youth Services Review*, 35(5), 877-882. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.02.007>
- *Kemer, D., & İşler-Dalgıç, A. (2022). Effectiveness of sexual abuse prevention training program developed by creative drama for preschoolers: An experimental study. *Journal of Child Sexual Abuse*, 31(1), 9-32. <https://doi.org/10.1080/10538712.2021.1994504>
- Kenny, M. C. (2009). Child sexual abuse prevention: Psychoeducational groups for preschoolers and their parents. *The Journal for Specialists in Group Work*, 34(1), 24-42. <https://doi.org/10.1080/01933920802600824>
- Kenny, M. C. (2010). Child sexual abuse education with ethnically diverse families: A preliminary analysis. *Children and Youth Services Review*, 32(7), 981-989. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.03.025>
- Kenny, M. C., Capri, V., Ryan, E. E., & Runyon, M. K. (2008). Child sexual abuse: from prevention to self-protection. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(1), 36-54. <https://doi.org/10.1002/car.1012>
- Kenny, M. C., Wurtele, S. K., & Alonso, L. (2012). Evaluation of a personal safety program with Latino preschoolers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(4), 368-385. <https://doi.org/10.1080/10538712.2012.675426>
- Keser, N., Odabaşı, E., & Elibüyük, S. (2010). Ana babaların çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4, 150-157. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/689269>
- *Khoori, E., Gholamfarkhani, S., Tatari, M., & Wurtele, S. K. (2020). Parents as teachers: mothers' roles in sexual abuse prevention education in Gorgan, Iran. *Child Abuse & Neglect*, 109, 104695. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104695>
- *Kızıltepe, R., Eslek, D., Irmak, T. Y., & Güngör, D. (2022). "I am learning to protect myself with Mika" A teacher-based child sexual abuse prevention program in Turkey. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(11-12), NP10220-NP10244. <https://doi.org/10.1177/0886260520986272>
- Knack, N., Winder, B., Murphy, L., & Fedoroff, J. P. (2019). Primary and secondary prevention of child sexual abuse. *International Review of Psychiatry*, 31(2), 181-194. <https://doi.org/10.1080/09540261.2018.1541872>
- Krazier, S. (2002). The Safe child program. The Coalition for Children: Denver, CO. <https://www.cebc4cw.org/program/the-safe-child-program/>
- Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P., Ioannidis, J., ... Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: Explanation and elaboration. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), 65-94. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00136>
- Luo, Y., Parish, W. L., & Laumann, E. O. (2008). A population-based study of childhood sexual contact in China: Prevalence and long-term consequences. *Child Abuse & Neglect*, 32(7), 721-731. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.10.005>
- Lynas, J., & Hawkins, R. (2017). Fidelity in school-based child sexual abuse prevention programs: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 72, 10-21. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.07.003>
- Manheim, M., Felicetti, R., & Moloney, G. (2019). Child sexual abuse victimization prevention programs in preschool and kindergarten: Implications for practice. *Journal of Child Sexual Abuse*, 28(6), 745-757. <https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1627687>
- Marczyk, G. R., DeMatteo, D., & Festinger, D. (2005). *Essentials of research design and methodology*. John Wiley & Sons.
- McCartan, K. F., Merdian, H. L., Perkins, D. E., & Kettleborough, D. (2018). Ethics and issues of secondary prevention efforts in child sexual abuse. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(9), 2548-2566. <https://doi.org/10.1177/0306624X17723951>
- McKibbin, G., & Humphreys, C. (2020). Future directions in child sexual abuse prevention: An Australian perspective. *Child Abuse & Neglect*, 105 (104422), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104422>
- Michailidou, K. (2015). How useful and applicable is the program The Underwear Rule for Greek parents? Parents' perspectives on the advantages and problems with the program: An interview study. Linköping University, Sweden chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:824057/FULLTEXT01.pdf
- Morais, H. B., Alexander, A. A., Fix, R. L., & Burkhart, B. R. (2018). Childhood sexual abuse in adolescents adjudicated for sexual offenses: Mental health consequences and sexual offending behaviors. *Sexual Abuse*, 30(1), 23-42. <https://doi.org/10.1177/1079063215625224>
- Münzer, A., Fegert, J. M., & Goldbeck, L. (2016). Psychological symptoms of sexually victimized children and adolescents compared with other maltreatment subtypes. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(3), 326-346. <https://doi.org/10.1080/10538712.2016.1137667>
- MEB (2024). Okul Öncesi Eğitim Programı – Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. https://msganaokulu.meb.k12.tr/meb_ıys_dosyalar/47/01/875371/dosyalar/2024_06/24150816_turkiyeyuzyilimaarifmodeliokuloncesiprogramimebokuloncesimevzutedipgunduz.pdf
- Page, M. J., Moher, D., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & McKenzie, J. E. (2021). PRISMA 2020 explanation and elaboration: updated guidance and exemplars for reporting systematic reviews. *bmj*, 372. <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.n160>
- Russell, D., Higgins, D., & Posso, A. (2020). Preventing child sexual abuse: A systematic review of interventions and their efficacy in developing countries. *Child Abuse & Neglect*, 102, 104395. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104395>
- Stone, N., Ingham, R., & Gibbins, K. (2013). 'Where do babies come from?' Barriers to early sexuality communication between parents and young children. *Sex Education*, 13(2), 228-240. <https://doi.org/10.1080/14681811.2012.737776>
- Teke, H., & Melekoğlu, M. (2022). Erken çocukluk dönemi cinsel eğitim çalışmalarının incelenmesi: Bir sistematik derleme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 144-160. <https://doi.org/10.53629/sakaefd.1106519>
- The PRISMA Statement. (2022, Aralık 21). *PRISMA Statement*. <http://www.prisma-statement.org/PRISMAStatement/adresinden> 21.12.2022 tarihinde erişildi.
- Tuğrul, B., & Artan, İ. (2001). Çocukların cinsel eğitimi ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 141-149. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87962>
- Tutty, L. M. (1997). Child sexual abuse prevention programs: Evaluating who do you tell. *Child Abuse & Negl*, 21 (9), 869-881. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00048-3](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00048-3)
- Tutty, L. M., Aubry, D., & Velasquez, L. (2020). The "Who Do You Tell?"™ child sexual abuse education program: Eight years of monitoring. *Journal of child sexual abuse*, 29(1), 2-21. <https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1663969>

- Tuzcuoğlu, N., & Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun cinsel eğitimi*. Morpa Kültür Yayınevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586> adresinden 26.01.2023 tarihinde erişildi.
- Uçar-Rasmussen, M. & Tekinarslan, İ. Ç. (2023). Teaching Sexual Abuse Prevention Skills to Individuals with Intellectual Disabilities. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 25(1), 71-92. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.1073974>
- Ulusoy, F., & Akcan, A. (2023). Okul Temelli Çocuk Koruma Eğitim Programlarının Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Etkisi: Sistemik Derleme. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 8(1), 174-196. <https://doi.org/10.25279/sak.920629>
- Ullman, J. (2015). Free2Be?: Exploring the schooling experiences of Australia's sexuality and gender diverse secondary school students. Penrith: Centre for Educational Research, School of Education, Western Sydney University. <https://doi.org/10.4225/35/5aa0636045a3a>
- Ulukol, B. (2014). Çocuk istismarına ve ihmaline yaklaşım. O. Derman (Ed.), *Cinsel istismar* içinde (ss. 49-56). Akademisyen Tıp Kitapevi.
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2021). Accelerating Action to End Violence Against Children in East Asia and the Pacific: Evidence-based and promising practices. <https://www.unicef.org/eap/media/10416/file/Accelerating%20Action%20to%20End%20Violence%20Against%20Children%20in%20East%20Asia%20and%20the%20Pacific:%20Evidence-based%20and%20promising%20practices.pdf> adresinden 26.01.2023 tarihinde erişildi.
- Utami, D. R. R. B., & Noorratri, E. D. (2021). Prevention Children Sexual Abuse in Preschool with Picture Story Book. *Gaster*, 19(1), 31-42. <https://doi.org/10.30787/gaster.v19i1.669>
- Uysal, H., & Akman, B. (2015). Erken müdahale programlarının erken çocukluk eğitimindeki rolü: Erken çocukluk eğitimine yapılan yatırım geleceğe yapılan yatırım mıdır?. *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 1053-1068. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7692>
- Van der Zalm, Y. C., Nugteren, W. A., Hafsteinsdóttir, T. B., van der Venne, C. G., Kool, N., & van Meijel, B. (2015). Psychiatric nursing care for adult survivors of child maltreatment: A systematic review of the literature. *Perspectives in Psychiatric Care*, 51(1), 71-78. <https://doi.org/10.1111/ppc.12059>
- Vanderberg, R. H., Farkas, A. H., Miller, E., Sucato, G. S., Akers, A. Y., & Borrero, S. B. (2016). Racial and/or ethnic differences in formal sex education and sex education by parents among young women in the United States. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 29(1), 69-73. <https://doi.org/10.1016/j.jpag.2015.06.011>
- Vimukthi, N. D. U., & Karunanayake, D. D. K. S. (2022). A Study on the Effects of a prevention Program to Improve Preschool Children's Knowledge Pertaining to the Difference between Good and Bad Secrets related to Child Sexual Abuse (CSA). *International Journal of Indian Psychology*, 10(4), 132-140. <https://doi.org/10.25215/1004.015>
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2018). School-Based Education Programs for the Prevention of Child Sexual Abuse: A Cochrane Systematic Review and Meta-Analysis. *Research on Social Work Practice*, 28(1), 33-55. <https://doi.org/10.1177/1049731515619705>
- World Health Organization (DSÖ/WHO). (2010). Standards for sexuality education in Europe: A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists, Federal Centre for Health Education, BZgA. http://www.oif.ac.at/fileadmin/OEIF/andere_Publikationen/WHO_BZgA_Standards.pdf
- World Health Organization (WHO). (2022). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> adresinden 24.01.2023. tarihinde erişildi.
- Wurtele, S. K. (2007). The body safety training workbook. <http://www.cebc4cw.org/program/body-safety-training-workbook/detailed> adresinden 30.03.2024 tarihinde erişildi.
- Yıldız, G., & Cavkaytar, A. (2017). Effectiveness of a sexual education program for mothers of young adults with intellectual disabilities on mothers' attitudes toward sexual education and the perception of social support. *Sexuality and Disability*, 35 (1), 3-19. <https://doi.org/10.1007/s11195-016-9465-5>
- *Yılmaz-Irmak, T., Kızıltepe, R., Aksel, Ş., Güngör, D., & Eslek, D. (2018). I'm learning to protect myself with Mika: Efficacy of sexual abuse prevention program. *Turkish Journal of Psychology*, 33(81), 41-61. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000455035700003>
- Zhang, W. J., Chen, J. Q., Feng, Y. N., Li, J. Y., Liu, C. F., & Zhao, X. X. (2014). Evaluation of a sexual abuse prevention education for Chinese preschoolers. *Research on Social Work Practice*, 24(4), 428-436. <https://doi.org/10.1177/1049731513510409>
- Zhang, W., Ren, P., Yin, G., Li, H., & Jin, Y. (2020). Sexual abuse prevention education for preschool-aged children: Parents' attitudes, knowledge and practices in Beijing, China. *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(3), 295-311. <https://doi.org/10.1080/10538712.2019.1709240>